

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
נר מצוה

ח א מיי פ"א מהל' תפלה ה' יד טו"ע
א"ח ס' קנז ספ"ק א'
ב ב מיי שם טו"ע שם טהגה"ה:
י ג ד מיי שם הלכה כ טו"ע שם ס' קנז ספ"ק יא:
יא ה מיי פ"י מהלכות
ס"ת הלכה ד ופ"ג מהל' צ"ח ה' ט סמג עשין זה טור ש"ע א"ח ס' כח ספ"ק א':
יב ו ז ח מיי פ"י מהל' ס"ת ה' ד טו"ע א"ח סמג קנז ספ"ק ג וטור ש"ע י"ד סמג רפכ ספ"ק יג:
יג ו י מיי שם טו"ע א"ח שם ספ"ק ו וטו"ע י"ד שם ספ"ק יג: יד ב מיי שם הלכה ד טו"ע א"ח שם ס"ג וטו"ע י"ד שם ספ"ק יג: יז מיי פ"ג מהלכות כלס הלכה א ופ"ו מהל' טומאת מת הלכה ב: יז ב מיי פ"ג מהל' טומאת מת הלכה ב ופ"ג הלכה ג:
יז ג מיי פ"י מהלכות ס"ת הלכה א סמג עשין כה טו"ע א"ח ס' קנז ספ"ק ד טו"ע י"ד ס' רפכ ספ"ק יא:
יח ב ע מיי שם סמג שם טו"ע א"ח שם ספ"ק י: וטו"ע י"ד שם ספ"ק י: יט ב מיי פ"א מהלכות תפלה ה' ד טו"ע א"ח סמג קנז ספ"ק א':

רבינו חננאל

העיר אבל אם מכור ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו למישרא בה שיכרא כלומר להוציא הדמין לחוץ שפיר דמי הרושות בידו. רב אשר א"ל לרבינו זיל זבין ההוא תילא דכנשתא מו' טובי העיר במעמד אנשי העיר ודעיה. ר' אמי הה"פ כי כנשתא ובעא למיסתר כנישתא עתיקתא ולאיתורי כשורי מינה ולעילתניה בחדתא דבני ואסור ליה רב פפי ורב הונא בר חהליפא. אמר רבא בי כנשתא חלופה וחבונה כדאמרן כובני דמי ושרי אבל להשכירה ולמשכנה אסור מ"ט בקדושתא קיימא וקא משתמי בקדש. לבינים נמי חלופתיה וחבניתה שרי אוזופניהו אסור והני מילי בעתיקתא שהרסו בית הכנסת והוציאו אותם מן הכתלים אבל לבינים חדשים שעדיין לא בנואם בבית הכנסת שרי ואפילו למ"ד הזמנה מילתא היא הני מילי כגון אורג בגד למת דחוי לאישתמושי ביה ואסיר אבל הני ליבני (א) מפרשי במטות ואורג בו דמי דליכא מ"ד דילמא אתנן עלייהו מעיקרא. ת"ר תשמישי מצוה נזרקין. פירוש כיון

חשק שלמה

על רבינו חננאל

(א) אולי ז"ל מתפרש מטוה לארזי טו דמי ליתא למ"ד ליתא דעני דלתיא עליהו מעיקרא כ"ל ועי' הטעם במנחות דף ע"ב.

הגהות וצינונים

[א] בכת"י ובראשונים גורמא מילתא: [ב] ורב אלפס גרס במאי והרא"ש גרס אמאי (גליין), ובי"ב בכת"י ובקצת דפו"י במאי: [ג] בכת"י ובראשונים נוסף בורסיא נמי למיעבד בורסיא וזוטא שרי דרגא לבורסיא אסיר (ועי' קרבן תנאלי: [ד] וירלן שפורסין לפני התיבה פ"א מטפחת שמכסין בו ס"ת. ערוך (גליין): [ה] [פ] עושין סביב הספר מנסרת של עור לשמור הספר וענין מדור הוא כמו יובלני אישי. ערוך (גליין): [ז] [ע] בפי' מקץ מג פ"ל תרגום של רובא החדרה ועאל לאדרון (גליין): [ס] בכת"י ואותבזה אבבא: [ט] בכת"י והר"ל כ"י המיטלטל ובר א"י אי הכי: [י] [י"א] אמר (גליין) ע"פ מהרש"א: [יב] [י"ג] דרבא (גליין), כ"ה בדפו"י ונשתבש אחי"ב (דקס"): [יד] [ט] "ולעשות" ליתא בכת"י, ורש"י גורס בגמ' אפילו למישרא בהן שיכרא בדמיים ש"ד (חוס' רי"ד עיי"ש) ועי' תוסי' כז ע"א ד"ה אבל: [טז] [יז] בכת"י ובאש"י ובראשונים: [יח] נדב"ל ודחו שפיר (באה"מ), ועי' תוסי' במנחות שם: [יט] [כ] [כ"א] הכא (גליין): [כב] עין תוסי' הרא"ש ובחי' הרשב"א: [כג] נדב"ל הוה בני ב"י: [כד] נדב"ל בשב"בנו (ע"פ רש"י שבריי"ף):

כו:

אוגורה

ומשכונה אסור. קשה דהא רבי מאיר לא אסר במתמימן^(א) אלא ממכר עולם אצל על תנאי שרי ומאי שנא וגרסא לי דהאי דר"מ שרי למכור על תנאי היינו של רבם לרבים להתפלל שם דאין צמכר זה זלוול והא דאסרי' הכא משכנתא הוי ליחיד משום זלוול:

תשמישי קדושה וכו' נרתק

של תפילין ורצועותיהן. מכלאן משמע שהל"ת והיו"ד שבקשר הרצועה אינן אותיות גמורות ולא הוי הלכה למשה מסיני כי אם השי"ן שבצמח'ס מדלאל קרי הכא לרצועות אלא תשמישי קדושה והכי נמי משמע צהקומן רצה (מנחות דף לה: וש"ס)^(ב) ללא קרי להו אלא תשמישי קדושה והכי נמי משמע צפרק שני דשנת (דף כח:) דפרין והאמר אביי שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני ולא משה"ל דמנחות (דף לה:) גבי ורלו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וירלו ממך ואמרו אלו תפילין שצראש שיש לפרש הטעם לפי שהן לעולם גבוהה של ראש וגראים לעולם^(ג) שפיר אות אצל אותן של יד אינן נראין ואין צהן אות כדכתיב' והיו לך לאות ודרשין (מנחות דף ה:) ולא לאתריס לאות אצל למה שפרש"י התם דהטעם הוי משום שיש צהן השי"ן והל"ת דהוי רוב אותיות של שדי לפירוש זה קשה (ו) כדמשמע בכל הני שהצמחי דהיו"ד והל"ת לא תשיצי אותיות^(ד):

מריש הוה אמינא האי פריסא תשמיש דתשמיש הוא.

פ"י הקונטרס יריעה שפורסין סביב הארון צמכו וקשה שהרי הארון עצמו הוי תשמיש קדושה (ו) ואמר (הת"פ)^(ה) שאסור לעשות ממנו כורסיא אלמלא שהתינה קדושה יותר מן הפורסין^(ו) לכן נראה לי שפורסין אותה סביב הארון צמחין:

ווימה

תשמיש קדושה הוא ואסור כיון דחוינא דעייפי ליה ומנחי סיפרא עלויה אמינא תשמיש קדושה הוא ואסור ואמר רבא תיבותא דאירפמא מיעבדה תיבה זוטרת' שרי בורסיא אסיר^(א) ואמר רבא האי פריסא^(ב) דבלה לחומשי וקמטרי דספרי תשמיש קדושה נינהו ונגמין פשיטא מהו דתימא הני לאו לכבוד עבידן *לנמורי בעלמא עבידי קמ"ל ההוא בי כנישתא דיהודאי רומאי דהוה פתיה לההוא אידרונא^(ג) דהוה מחית ביה מת והוו בעו כהני למיעל לצלווי התם אתו אמרו ליה לרבא אמר להו דלו תיבותא אותבוה^(ד) דהוה ליה כלי עץ העשוי לנחת^(ה) וכלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה *והוצין בפני הטומאה אמרו ליה רבנן לרבא והא זמנין דמטלטלי ליה כי מנח ספר תורה עלויה והוה ליה מיטלטלא^(ו) מלא וריקם אי הכי לא אפשר אמר מר זוטרא למטפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכין למת מצוה וזו היא גניזתן ואמר רבא *ספר תורה שבלה גומזין אותו אצל תלמיד חכם ואפילו שונה הלכות אמר רב אחא בר יעקב *ובכלי חרס שנאמר *ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים. (ואמר^(ז)) רב פפי משמיה דר' *מבי כנישתא לבי רבנן שרי מבי רבנן לבי כנישתא אסיר ורב פפא משמיה דרבא מתני איפכא אמר רב אחא

ואין יכולין ליכנס מפני הטומאה הנכנסת צמח נמצת לצית דהכי חנן צמסכת אהליות ממקומו: כ"י עין העשוי לנחת. צמקוס אחד אינו מקבל טומאה דליתקש כלי עץ לשק לענין טומאה דכתיב וכל כלי עץ או צגד או עור או שק (ויקרא יא) מה שק המיטלטל^(א) אף כלי עץ המיטלטל. כל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ צפני הטומאה^(ב): מטפחות ספרים. אף של ס"ת: ואפילו שונה הלכות. כלומר אפילו לא שמש תלמידי חכמים צהש"ס וצממרא אלא צמשינות וצמרייתות: מבי כנישתא לבי רבנן. לעשות

בני העיר

למישתא ביה שיכרא. לקנות צדמים ולעשות^(א) שטר לשמות: תילא. כל בית הרוס קרוי תל כמו והיתה תל עולם (דברים יג): בשורי. קורות של בית הכנסת יסן היו לריכין לתתן צחדש: הא דאמר רב חסדא. צצנא צמרא צהשותפין: משום פשיעווא. שמא יפשע

(אלא) וימייאש ולא יצנה אחר: כי האי גוונא מאי. שאין סמיכותו אלא לצנינו של זה: הלוצי זובוני. חלה קדושתו על החילוף או על הדמים והוא ילא מן הקדושה להשתמש צו: ציבני. לצמים של בית הכנסת: בעתיקי. שגזנו ככר צכותל צית הכנסת (א) שנפל: אב"י בחדתא. שנעשה לשם צית הכנסת לית לן צה: ואפי' צמ"ד. צמסכת סנהדרין צפרק נגמר הדין (דף מח:) גבי אורג צגד למת דאסור צהזמנה צתכריכין^(א) המת דאסירי צהנאה דגמרינן שם שם מעגלה ערופה כדמפרש התם: הני מילי באורג בגד צמת. שאינו חסר אלא אריגה וכיון שנארג מיד הוא ראוי לפורשו על המת (ד) אצל לצמים מחוסרים עשירה לצנותן צכותל והלכך צשל לצמים דצית הכנסת הוה ליה כטווי לאריג וליכא למ"ד צכי האי גוונא דהזמנה מילתא היא: צמתנה. נתנו צני העיר צית הכנסת לתשמיש חול: ותשמישי מצוה. דצרים ששימשו צהן מלוה: דלוקמיי. כמו אחתתא וסקל לשוס צי [ספרן]: תיק וגרתיק. חדא היא אלא שלשון תיק נופל על דצר ארוך ולשון נרתיק נופל על דצר קצר: בורסיא. צמה של עץ: תשמיש דתשמיש. שפורס מפנה עליו ואחר כך נותן ספר תורה עליו: דמותבי ספר תורה עליו. צלא מפנה: פריסא. יריעה שפורסין סביבות הארון מצפנים: תשמיש דתשמיש הוא. תשמש של ארון: דעייפי ליה. פעמים שכולפין אותו מחת ס"ת: דאירפמא. ארון שנתקלקל ונפרד מחצתו ויש דוגמתו צמרייתא צמנות (דף קב) מנעל המרופט: תיבותא זוטרת'. לעשות מיצה קטנה מן הגדולה הראשונה: מיעבדא בורסיא. צמה: אסור. שירדה מקדושתה: פריסא דבלה. יריעות הארון שצלו: לחומשין. יש ספרים שהן עשויין כל חומש לבדו וכולן צגליון: זבילי. כמין דלוסקמיי: קמטרא. ארגו שקורין אשקרייני^(א) והרצה יש צמרגוס של יהונתן צן עויאל (ה) חצלים חצשים (יחזקאל כ) ארגוס חמלין דהוריתא צקמטרין וכן לאשר על המלחמה לדעל קמטרי

(מלכס צ י): בי כנישתא דרומאי. אנשי ישראל^(א) צלו מרומי למחזאל ונתישצו שם ועשו להם צית הכנסת: אידרונא. חדר שמשמין צו מת והיה מונח צו מת עד שלא נקצר: מחית. כמו מונח כדמתרגמינן ותנח צגדו אלצה ואחיתתיה (צדקסית ט): בעו בהני צמיצא וצצלווי. צההוא כנישתא

המקל ומי המצמיר דע שרצ אחא לחומרא וריצנא לקולא והלכתא צכולן כדכרי המקלן [פסחים עד:]: לחומשין. שיש צכותפין להם לכן חמשה חומשין כל חומש אחד שולס לעצמו וכל ספריהם היו [צגלילה] כס"ח שלנו [גישין ט.]. וקמטרי דרפפרי. אקמטרא. ארגו של ספרים וצמגילה קמטרי דספרי וכן מרגס יונתן וצגניו צדומים (יחזקאל כ) אלמין דהורין מחמין צקמטרין וכן לאשר על המלחמה (מ"צ י) לדעל קמטרא [ברכה כד:] העשוי לנחת. שאינו מיטלטל וכלי עץ לענין טומאה חוקש לשק שנאמר (ויקרא יא) מכל כלי עץ או צגד או עור או שק וגו' מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ מיטלטל מלא וריקן ויחא [א:] צמקוס אחד הוא. לענין טומאה חוקשו כלי עץ לשק דכתיב כל אשר יפול עליו מהם צמותם ויטמא מכל כלי עץ או צגד או עור או שק (ויקרא יא) מה שק מיטלטל מלא וריקס ילא העשוי לנחת דאינו מיטלטל מלא וריקן ילא כלי עץ המחזיק ארבעים סאה צלה שכן כוריים ציצב אע"פ שמעלטלן ריקן אינו מיטלטל מלא שאם שולטלטל מלא יצטרך [חגיגה כד:].

פרק רביעי מגילה

למישתא ביה שיכרא. לקנות צדמים ולעשות^(א) שטר לשמות: תילא. כל בית הרוס קרוי תל כמו והיתה תל עולם (דברים יג): בשורי. קורות של בית הכנסת יסן היו לריכין לתתן צחדש: הא דאמר רב חסדא. צצנא צמרא צהשותפין: משום פשיעווא. שמא יפשע

(אלא) וימייאש ולא יצנה אחר: כי האי גוונא מאי. שאין סמיכותו אלא לצנינו של זה: הלוצי זובוני. חלה קדושתו על החילוף או על הדמים והוא ילא מן הקדושה להשתמש צו: ציבני. לצמים של בית הכנסת: בעתיקי. שגזנו ככר צכותל צית הכנסת (א) שנפל: אב"י בחדתא. שנעשה לשם צית הכנסת לית לן צה: ואפי' צמ"ד. צמסכת סנהדרין צפרק נגמר הדין (דף מח:) גבי אורג צגד למת דאסור צהזמנה צתכריכין^(א) המת דאסירי צהנאה דגמרינן שם שם מעגלה ערופה כדמפרש התם: הני מילי באורג בגד צמת. שאינו חסר אלא אריגה וכיון שנארג מיד הוא ראוי לפורשו על המת (ד) אצל לצמים מחוסרים עשירה לצנותן צכותל והלכך צשל לצמים דצית הכנסת הוה ליה כטווי לאריג וליכא למ"ד צכי האי גוונא דהזמנה מילתא היא: צמתנה. נתנו צני העיר צית הכנסת לתשמיש חול: ותשמישי מצוה. דצרים ששימשו צהן מלוה: דלוקמיי. כמו אחתתא וסקל לשוס צי [ספרן]: תיק וגרתיק. חדא היא אלא שלשון תיק נופל על דצר ארוך ולשון נרתיק נופל על דצר קצר: בורסיא. צמה של עץ: תשמיש דתשמיש. שפורס מפנה עליו ואחר כך נותן ספר תורה עליו: דמותבי ספר תורה עליו. צלא מפנה: פריסא. יריעה שפורסין סביבות הארון מצפנים: תשמיש דתשמיש הוא. תשמש של ארון: דעייפי ליה. פעמים שכולפין אותו מחת ס"ת: דאירפמא. ארון שנתקלקל ונפרד מחצתו ויש דוגמתו צמרייתא צמנות (דף קב) מנעל המרופט: תיבותא זוטרת'. לעשות מיצה קטנה מן הגדולה הראשונה: מיעבדא בורסיא. צמה: אסור. שירדה מקדושתה: פריסא דבלה. יריעות הארון שצלו: לחומשין. יש ספרים שהן עשויין כל חומש לבדו וכולן צגליון: זבילי. כמין דלוסקמיי: קמטרא. ארגו שקורין אשקרייני^(א) והרצה יש צמרגוס של יהונתן צן עויאל (ה) חצלים חצשים (יחזקאל כ) ארגוס חמלין דהוריתא צקמטרין וכן לאשר על המלחמה לדעל קמטרי

לביקומי רש"י

משום פשיעווא. דילמא מתרמי אונס ופשעי ולא צנו אחריית [כ"ב ג.]. האורג בגד צמת. לאשר שמת הזמנה שהזמנו לכן ונקרא שם המת עליו מילתא היא כאלו כדכר צו [סנהדרין מו:]. וליכא צמאן דאמר. אפילו אביי לא קאמר אלא צאורג דאריג חזי למת אצל טויה פשתן לאריג צגד למת לא אמר דחיהו הזמנה ושם מה. פציגי בה רב אחא ורבינא. בכל המורה טולה כל היכא דחית פלוגמיהו ואיתמר סתמא חד אמר לקולא וחד אמר לתומא ולא פירש מי

המקל ומי המצמיר דע שרצ אחא לחומרא וריצנא לקולא והלכתא צכולן כדכרי המקלן [פסחים עד:]: לחומשין. שיש צכותפין להם לכן חמשה חומשין כל חומש אחד שולס לעצמו וכל ספריהם היו [צגלילה] כס"ח שלנו [גישין ט.]. וקמטרי דרפפרי. אקמטרא. ארגו של ספרים וצמגילה קמטרי דספרי וכן מרגס יונתן וצגניו צדומים (יחזקאל כ) אלמין דהורין מחמין צקמטרין וכן לאשר על המלחמה (מ"צ י) לדעל קמטרא [ברכה כד:] העשוי לנחת. שאינו מיטלטל וכלי עץ לענין טומאה חוקש לשק שנאמר (ויקרא יא) מכל כלי עץ או צגד או עור או שק וגו' מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ מיטלטל מלא וריקן ויחא [א:] צמקוס אחד הוא. לענין טומאה חוקשו כלי עץ לשק דכתיב כל אשר יפול עליו מהם צמותם ויטמא מכל כלי עץ או צגד או עור או שק (ויקרא יא) מה שק מיטלטל מלא וריקס ילא העשוי לנחת דאינו מיטלטל מלא וריקן ילא כלי עץ המחזיק ארבעים סאה צלה שכן כוריים ציצב אע"פ שמעלטלן ריקן אינו מיטלטל מלא שאם שולטלטל מלא יצטרך [חגיגה כד:].

[ט] נדב"ל ודחו שפיר (באה"מ), ועי' תוסי' במנחות שם: [יט] [כ] [כ"א] הכא (גליין): [כב] עין תוסי' הרא"ש ובחי' הרשב"א: [כג] נדב"ל הוה בני ב"י: [כד] נדב"ל בשב"בנו (ע"פ רש"י שבריי"ף):

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) צ"צ דף ג: ע"ש, [צדקס כג: סנהדרין מו: מת. מנחות לד:]. (ג) [סנהדרין דף מת.]. (ד) [צ"מ דף טז. ע"ש]. (ה) [מנינה כו: יומא כא: מנחות לו:]. (ו) שבת פג. (ז) ב"ב יט. [ט] לקמן כז:]. (ט) ד"ה אלו עיי"ש, (י) שמות יג ט. [ט] [ועי' מוס' צדקס ו. ד"ה אלו כ"י].

הגהות חב"ח

(א) גמ' למישתא ביה שיכרא ולמשטח ביה פרי שפיר דמי. י"ב ס"א ועיין צד"ן: (ב) שם ההוא חלל. י"ב ע"ל צמקוס דף כח ע"ב ד"ה צמ"י: (א) רש"י ד"ה צעמיק וכו' ונפל: (ד) ד"ה הני מילי וכו' על המת הס"ת ואח"כ מה"ל אלו וכו' והלכך בשלבנו [ט] לבית הכנסת כ"ל ויחנה לצמים מחמין: (ה) ד"ה קמטרא וכו' כן עויאל בחבליים חנוסים וארורים דהוריתא דמחמין קמטרי: (ו) תרוב' ד"ה תשמיש וכו' קשה דמרשמש צל הני: (ז) ד"ה מרש וכו' תשמיש קדושה דאמר רבא חיבותא שאסור לעשות וכו' ויחר מן הפריסא לכן נראה:

גליון הש"ס

גמ' א"ל מהו צמורעיה. ע"י לקמן דף כח ע"ב דה"ה גמ' כנסיות וצד"ף ליתא לנזק מיצות מהו למורעה: שם פציגי בה רב אחא ורבינא. עיין צ"מ דף טז ע"א ועיין צד"ס רפ"צ דמעשרות: שם צמטורי בעלמא צבירין ובאדרונא: גמ' גרמס הר"ק: שם וחוצץ צפני דהזמנה. עיין צ"צ דף כ ע"א דה"ה היא גופה:

תורה אור השלם

(א) בה אמר יצאאות אלוהי ישראל לקוח את תפריסם האלה את ספר המקנה הנה ואת התחום ואת ספר הגלוי הנה ונתתם בקלי חרש למען יעמדו ימים רבים: (וישנה צב. ד)

עין משפט
גר מצוה

א מתי"ל מתי"ל
 ה"ל מ"ש מ"ש
 רפס ספיק יט:
בא ב"ד מ"ד ס' ס' ס' ס'
 טוס"ע מ"ד ס' ס' ס'
 ספיק א' טוס"ע א"ה ס' ס'
 א ספיק: א
בב ה' מתי"ל מתי"ל
 חפלה חל"ל ט"ח ט"ח
 ט"ע א"ה ס' ס' ס' ס'
 ה:
בג ז' מתי"ל מתי"ל
 ממתוס עניינ' ס' ס' ס'
 טוס"ע מ"ד ס' ס' ס'
 ספיק: א

[illegible]

כוותיה דרב פפי מפתברא. מהכא משמע להלכה כר' יהושע
 בן לוי לגבי דר' יוחנן ממזמיינא דר'יהי' להלכה כרב פפי
 משום דרב' יהושע בן לוי קאי כוותיה אע"ג דרב' יוחנן פליג עליה"ז
אבל תתני חובי העיר במעמד בן קשה לדין שפוטו ו'
 טוב העיר במעמד אנשי העיר למה
 לי להחזירו ואמאי נקטיה והא אפי'
 בכל הדמים יכולין הן לעשות מה
 שירצו כדלמנר לעיל אפילו למישיח
 בה שכיבא ופסוקי"א לקנות מן הדמים
 שכן לשמות ויש לומר דנקט והחזירו
 לאשמועינן דלף במותר צעי תנאי
 דסלקא דעמך דלס קנו מן הדמים
 דבר קדושה והחזירו ומותר לעשות
 מן המותר כל מה שירצו אפילו בלא
 תנאי קמ"ל דלא:

רצי

וַיֹּאדָמוּ וּמִיֵּד תַּפְלָה דְּכְתִּיב ^א סִפְרָה נֶאֱמַר הַגְּדוּלוֹת אִשָּׁר
עֲבָדוּ בְּרַחֲמָיו הוּא דְּעִבֵּר ^ב תַּסְתִּיִּם דְּר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוי
דְּלֵצִין בּו תוֹרָה דְּאִמְר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוי בֵּית הַכְּנֶסֶת
וַדְרֵשׁ ש"מ: אֲבָל מִכְרו תוֹרָה לֹא יִקְחוּ סָפְרִים וכו':
ס'ת יִשָּׁן לִיקַח בּו חֲדָשׁ כִּיּוֹן דְּלֹא מַעְלִי לִיה אִסּוּר
עֲלוּיֵי עֲלוּיָא אַחֲרִינָא שְׁפִיר דְּמִי תֵא שְׁמַע אֲבָל מִכְרו
סָפְרִים הוּא דְּלֹא הֵא תוֹרָה בְּתוֹרָה שְׁפִיר דְּמִי מִתְנִי
לָן לְכַתְּחַלָּה ת"ש^ב גּוֹלְלִין ס'ת בְּמַטְפָּחוֹת חוֹמְשִׁין
אִים וְכַתּוּבִים אֲבָל לֹא נִבְיָאִים וְכַתּוּבִים בְּמַטְפָּחוֹת
בְּמַטְפָּחוֹת ס'ת קִתְּנֵי מִיֵּהָת גּוֹלְלִים ס'ת בְּמַטְפָּחוֹת
זִין אִין מַטְפָּחוֹת ס'ת לֹא אִימָא סִיפֵא וְלֹא חוֹמְשִׁין
וְהֵא בְּתוֹרָה ש"ד ^ג אֵלֹא מֵהָא לִיכָא לְמוֹשְׁמַע מִיֵּהָת
עַל גְּבִי תוֹרָה וְתוֹרָה ע"ג חוֹמְשִׁין וְחוֹמְשִׁין ע"ג נִבְיָאִים
וְכַתּוּבִים ע"ג חוֹמְשִׁין וְלֹא חוֹמְשִׁין עַל גְּבִי תוֹרָה
וְהֵא דְּלֹא אִפְשָׁר דְּאִי לֹא תִימָא הִכִּי מִיכְרַךְ הִכִּי
רַפֵּא אַחֲבָרִיה אֵלֹא כִּיּוֹן דְּלֹא אִפְשָׁר שְׂרִי הֵא נְמִי
ש"ש דְּאִמְר רַבָּה בְּר בְּר חֲנָה א"ר יוֹחָנָן מְשוּם רִשְׁבִּי ג
זִין לִיקַח בּו חֲדָשׁ הֵתֵם מְשוּם פְּשִׁיעוּתָא כִּי קִאֲמְרִינִן
דְּרוּקִין מֵאִי ת"ש דְּא"ר יוֹחָנָן מְשוּם ר"מ ^ד אִין מוֹכְרִין
וְהֵא וְלִישָׁא אִשָּׁה ש"מ תוֹרָה בְּתוֹרָה שְׁפִיר דְּמִי דְּלִמָּא
מִבְּיָא לִידִי מַעֲשֶׂה ^ה אִשָּׁה נְמִי ^ה לֹא תִהּוּ בְּרָאָה לִשְׁבֶּת
וְהֵא לֹא ת"ר לֹא יִמְכּוֹר אָדָם ס'ת אַע"פ שְׂאִינוּ צִדִּיק ^ו
^ו אִפִּי אִין לוֹ מָה יֵאכֹל וּמִכְרִי ס'ת אוֹ בְּתוֹ אִינוּ
^ז וְכו' בְּמוֹתֵרֵיהֶן: אִמְר רַבֵּא ^ז לִישָׁא אֵלֹא שְׁמַכְרוּ וְהוֹתִירוּ
תַּר אִתִּיבִּיהָ אֲבִי בְּד"א ^ח שְׁלֹא הִתְנוּ אֲבָל הִתְנוּ
בְּה"ד אִילִימָא שְׁמַכְרוּ וְהוֹתִירוּ כִּי הִתְנוּ מֵאִי הוּי
מֵאִי דִּהִתְנוּ הֵא לֹא הִתְנוּ לֹא לְעוֹלָם שְׁמַכְרוּ וְהוֹתִירוּ
הִתְנוּ שְׁבַעֵה טוֹבִי הַעִיר בְּמַעֲמֵד אֲנָשִׁי הַעִיר אֲבָל
בְּמַעֲמֵד אֲנָשִׁי הַעִיר אִפִּילוֹ לְדוּכְסוּסֵיא נְמִי מוֹתֵר
דְּרַב שֶׁשֶׁת מוֹ שְׁמַעֵי לָךְ מִרְבִּי שֶׁשֶׁת מֵאִי דוּכְסוּסֵיא
לִיה אֲבִי הַלֵּכֶךְ הָאִי צוּרְכָא מִרְבֵּנָה דְּשְׁמַעֵי לִיה
מִיֵּהָת רַבָּנִן דְּלֹא אִפְשָׁר דְּלֹא שְׁמַעֵי לִיה מִן גִּבְרָא
לַעִיר אַחֲרָת וּפְסָקוּ עֲלֵיהֶן צִדְקָה נּוֹתִינִן וְכִשְׁקוּן בְּאִין
יֵה הִכִּי בְּנֵי הַעִיר שְׁהִלְכוּ לַעִיר אַחֲרָת וּפְסָקוּ עֲלֵיהֶן
וְיֵה שְׁהִלְךְ לַעִיר אַחֲרָת וּפְסָקוּ עֲלֵיו צִדְקָה נּוֹתִינִן
בְּר חֲנִילָאִי וְכֹל בְּנֵי מִתִּיהָ רְמוּ עֲלֵיהֶו צִדְקָה וְיִהְיוּ
בָּה עֲנִי מֵאֲתָן אִמְר לְהוֹ תִּנְיָא ^י בְּד"א בְּשִׁאִין שֵׁם
חֲבֵר

נר

לעשות מצות הכנסת צד המדרש: וישרף את בית ה' ואת כל בית ה'הלל. ענינואלדן כחיי: תפתחיו. יט סימן: מותר לעשות בית המדרש, אלמא צד המדרש הו צד גדול: דיעבד, שמכרוהו כד דלקמ מברו מורה ומכסו הי מותר ליקח דמיו ספר מורה שלם אליו מה יקחו מהס כי קא מיציעו. נן למכור למחילה לכן: חומשין. ספר מורה שאין צ' אלף מומס אחד: אבא לא נביאים וכתובים במספחות ספר תורה. שמעלד המספחות מקדושמן: במספחות של חומשין. דקא מעלי להו למספחות: אבא במספחות ספר תורה לא. אלמא אין משני לכווא צד אלף למעלה הימה: אימא סיפא ולא חומשין במספחות של ספר תורה. דלא

ידיה היא: (6) וְכָא מוֹתִיב דַּפּ
הַחֲבֵרִי. דף נגלל על חֲבֵרִי:
מִשׁוֹם פְּשִׁיעוּתָא. שְׁמָא מִשְׁמִיכּוּר שׁוֹב
לֹא יִקְנֶה וּמִמּוֹךְ קִי יִסְכְּדוּ הַדְּמִיִּים:
וְכָא מִרְיָנָא דְּמִנְהָ יִצְרֵי פְּשָׁעֵי. שְׁכִיחַ
כֹּכֵר הַקֶּסֶף צִבְתָּ הַסּוֹפֵר וְלִינֵי מִסְכָּח
לִתְּמָ לֹא דְמִיִּים: אֵלָּא לְלִמּוּד
תּוֹרָה. לְהַתְּפִירָם בִּי כְּשִׁלּוּמֵי תּוֹרָה
וְקִסְדִּי דְּהִיָּה לְקוּמָה סִפֵּר תּוֹרָה:
זִינֵי מִשְׁתַּאֲבִינֵי צִרְדִּי לוֹ. שֵׁט לֹא אֲחֵר:
אִינוּן צִלּוּחַ סִימָן בְּרַכְהָ לְעוֹלָם. צִלּוּחַ
הַדְּמִיִּים: שְׁכִיחֵי וְהוֹתִירֵי. מִכּוֹר
הַדְּמִיִּים מִן הַקְּדוּשׁוֹת הֵלְלוּ וְלִקְמוּ
הַדְּמִיִּים קְדוּשָׁה מְעוּלָה
וְהוֹתִירֵי מִן: אֲבָל גְּבוּ. מַעוֹת
מִן הַצִּרְדִּי לְלוֹךְ סִפֵּר תּוֹרָה וְקִנְיָנוֹ
יִשְׁתַּחֲוֶי עֵדֵין מִן הַדְּמִיִּים מוֹתֵר לְהוֹרִידֵן
שְׁכִיחֵי עֵדֵין אֵל צִלּוּ לְשִׁמּוֹת קְדוּשָׁה
לְתּוֹרָה: שְׁלָא הִתְּנֵי. עַל מִנְהָ
לְעִשׂוֹת לְרִזּוֹנוֹ מִן הַדְּמִיִּים:
לְדוֹכּוּסִיָּא. מִפְּרַשׁ לִקְמֵן: בִּי הִתְּנֵי
בְּיָא הוּי. הֵא דְמִי קְדוּשָׁה הֵן:
יִשְׁתַּחֲוֶי. וְהִתְּנֵי. כְּשִׁנְיָ לְעִשׂוֹת
לְרִזּוֹנוֹ וּשְׁפִלְתּוֹ מִמּוֹתֵר הַדְּמִיִּים:
וְהִפְרָשָׁא דְּתַבָּא. זִנִּי הֵעִיר שׁוֹכְרִין
לְדִסְרָא רֹכֵב קוּס שִׁיחָא לֵן מוֹזוּן
בְּשִׁלְחוֹת לְמוֹשֵׁל הֵעִיר
בְּשִׁלְחוֹתָיו: וְתַנִּין. תּוֹרָה לְנִצְחָא
תּוֹרָה הֵעִיר כִּי שְׁלָא יִשְׁתַּחֲוֶי
בְּפִסְקִים וְלִינֵי מוֹתִיב: וְכִשְׁחָ בְּיָאִים.
וְחִזְרִים לְמִקּוּמָן תּוֹבְעִים אִתּוֹן מִן
הַגְּבֻלָּא וּמִפְּרַשְׁתִּין זֶה עֵינִי עֵירִן:
חֲכָר

א"ל אב"י להתוא מרבנן דהוה מסדר מתניתא קמיה
אמר ליה הכי אמר רב ששת פרשא דמתא
מילתא ולא ידע פירושא לאשיליה קמיה דשכ"ח
רבא. אמר רבי יוחנן משום ר"מ 'בני העיר שהלכו
מביאין אותה עמהן ומפרנסין בה עניי עיר תניא
ועדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהן "ל
לעניי אותה העיר **ר"ה גזר תעניתא** על לבניה רב
כ"י בעו למית"י אמרו ליה גותבה לן מר וניזול ונפרג

ה' (שעיה' מה, יח). לא ברא הקב"ה את הארץ להיות בלא יישוב אלא לשבט יצירה (חגיגה ב:).
 ה' יקיימה ברא אומה כי אם לשבט להיות בה יישוב יצירה (גיטין מא:). לא ברא עולמו למהו
 שבו של עולם (בבבא בתרא כג:). **פרשה דרמית**. פרט (הרובץ) קצותם העיר לשומר ולידע מה
 יש בארץ. **צורבת מרובץ**. מרוב דמיון, כמו ביש לרצון מתקנת ביה (י:). חלמתי חכם וקן
 לא קרי עורבת אלא ההוא חמור קרי ליה (שעית ד:).

[illegible]

כל אם התנו מעיקרא כלומר בשעה שמכר ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדורס יי עירם. אבל יחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה נתן לעני אותה העיר. **רב הונן**
חשש שלמה על רבנו חננאל (ס' באורח נחלם ד"ל פריש חלה עמר לחסור)

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) תוספתא פקד ד' הי"ב
ע"ש בבב' הגורא,
(ב) גרנות מ' וש"ע ד'
מדרש ע"ב, (ג) [מספ'
ס"ג], (ד) [ב"ב קנ"א],
(ה) [ע"ס ק"ב: ד' ו' ו' ו'
ספדן], (ו) קדושין ד' ד'
[ב. מ. א.] מס' ד' ד' ד'
י"ב, (ז) ע"ן קדושין
תוספתא סוף ב"ב, (ח)
ע"ס תוספתא סוף
ה"ק, (י) [ע"ע מ"ס חולין
ד' ד' ד' מס' רנ"ב וכו'
ג"מ] ע"מ סנה' וכו'
לחיים חור מנחם ע"ש
פירושו בקובץ השבועי
ע"ס עירובין ד' ד'
אקלעטן ע"ר ע"ז לה.
תורה לדא, ס' דף כו:
ד"ה חטאת.

(ב) [מכח"י ריש"י ד"ה
וקא מוטיב. ז"ל ד"ה
והא קא מוטיב]:

גמ' אלא ללמוד תורה. ע' ב"ב דף ה ע"ב מד"ה פלין שניס ע"ו דף יג ע"א מד"ה ללמוד תורה: שם אשה נמי. ע' ב"ב דף יג ע"א מד"ה שנא' ובחגיגה ד' ב ע"ב מד"ה לא מהו ובגיטין ד' מא ע"ב מד"ה לא מהו:

תורה אור השלם
א' וַיִּשְׁפָּר אֶת בֵּית יי
וְאֵת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְאֵת
בֵּית יְרוּשָׁלַם וְאֵת
כָּל בְּתוּלָת גְּדוֹל שָׁפָר
בְּאֵשׁ: (מלכים ב' כ"ט)
ב' הָפַץ לְמִשְׁנֵי צִדְקוֹ
גְּדוֹל תוֹרַת אֱדָדִיר: (ישעיה נ"ד)
ג' וַתִּקְדָּשׁ מִדְּבַר אֵל
וְנִגְרַשׁ אִשׁ אֱלֹהִים
לִמְעַר סִפְרָה זֶא אֵל
כָּל הַגְּדֻלּוֹת אִשְׁרֵי עִשָּׂה
לְאִשְׁרֵי: (מלכים ב' י'
ד' כִּי בֵּת אֱמֶר יי בּוֹרֵא
הַשְׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְהַיָּם
יִצֵּד הָאָרֶץ וְעִשָּׂה הוּא
בִּקְוֵה אֵל תוֹרָה בְּרָאָה
לְשִׁמְתָּהּ יִצְרֵה אֵל וְאִין
עוֹד: (ישעיה מ"ח)

ד' חפץ. להראותם
לפקידי אונזים למען זדקו
ולכך הוא מגדיל ומאדיר
לכם חסד וישיעיה מב. כאו.
א"י מזה. י"ב
משימם מזה. י"ב
ממתיק לאו כולה דוקא
אלא דהא מינייהו דוקא או
רישא או סיפא וסנא אידך
אטו הדיא ולא ידעין הי
מינייהו דוקא דגמרא
מזה. י"ב

תודו בראה. כי לשנת
יוצר הארץ לא על חוה
אלא לשנת להיות עסוקים
היא נריכה [ב"ב ח. רע"ב]

הנהגות וציונים

שלא התנו בשעה שמכר
אותה עמהן ומפרנסין בה

עין משפט
גר מצוה

כד א מִיּוֹם שִׁנְיָא מְהֵלָּה
חֲפֻלָּה הָלֵךְ יֵחַ סָמָה
עֲשִׂין יֵחַ טוֹשֵׁעַ אִיחָה סִי
קִנְיָן טִיטִי:
כד ב מִיּוֹם שִׁנְיָא מְהֵלָּה
קִיטִי הָלֵךְ בַּ טוֹשֵׁעַ
אִיחָה סִי עֵחַ:
כו גַּ מִיּוֹם שִׁנְיָא מְהֵלָּה
הִלְכֵה יֵחַ סָמָה עֲשִׂין יֵחַ
טוֹשֵׁעַ אִיחָה סִי מִן כֹּחַ סִי
סִי:

תגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה לבית
המים (לכביסה א'
נמי). חא"מ:

תורה אור השלם

(א) כָּרַב עִם הַדֶּרֶת מִלֶּךְ
וּבִאֵפֶס לֹאִם מִחַתָּת
רָחוּץ: [משלי יד, כח]

רבינו חננאל

לן מר כר עד ב"דא
 שם חבר עיר אבל יש
 חבר עיר נתון לחבר עיר.
 שם דעניי דעניי דמי על
 סמיכי: **מתני**
אין
מוכרין של רבנים
ליחיד כו' אין מוכרין
בית הכנסת אלא על
תנאי. פירוש בית הכנסת
 יחיד ארמית **[שבתה]**
והיה דבר ר"מ.
ואקשין עלה **ולר"מ**
היה דיינין כהן וחלל
רבת הוא. **ואקמה' ר**
חיה כ"י **בשבת** רבי
יהודה אמר **דנתיא** מה
 נשה נשה חבריו מה
 ושה לו שדחו מר כו'.
צד אחר ברית. פירוש
 אף אחיה הלאה שבת
 בשלש וכדכא כה הו' זו
 רבתי מגדלה שבת צדדן
 וכן מלה וגבי אלא
 שיהיו עורבין אבל
 העשה שיהיו עורבין
 תנאי: בן לקוח היה רבתי
 וא' מימי חיה מהרה
 ליה בעל כדנתיא אבל
 בא מוכר לא היה אלא
 בעל לא מהרה ליה לעולם
 ולא אלא ליה איסור
 וזהו ואסור מהרה ליה
 אף הו' רבתי אלא
 כשיחיה שמון מוכר
 משתתף שמון ושמה
 אף יהיו לעולם. וזהו
 לה' ר' מאיר כו' וסב
 דנתיא צד אחד ברית
 רבא אמר כולי
 עלמא צד אחד ברית
 וסב והנה ברית צד
 הלאה אינם כניניה
 ח"ק כמר רבתי אפילו על
 נתיב הלאהו כשיבאו לו
 מעותיו אסור. ור' יהודה
 סבר כיון דנתיא
 דמתיא היה מאי דאלק
 היותו היה ללא רבתי
 דאסרה תורה הוא:
פיסקא ורבה' **מוכרין**
אין מוכר עולם ח"ק
מז' דבריה למרחץ
 להרסקין **לפי הטעמה**
לביט **המים.** אמר
 שמואל **לשחין**
 ב' חתין' אמות של תפלה
 והני מלא כגון בית א'
 חתין' ומוצא חתין' דלא

קביעא קדושתיהו (א) כגון
הצואה ד' אמות. וכן המ
לשהות כדי הילוך ד' אמו

הנהגות וציודים

לא היה לי יין לקידוש
למר (ועי' הג' הב"ח):
ט] נראה להוסיף שתהא
(ועיין גליונות קה"י). וצ"

רבי יהודה סבר צד אחד ברביית מותר. קשה מאי שנא מלוא סאה בנאה דלמחר נשך (ב"מ פ"ג ס"ג. ו)ש) דלמחר משום דמאיכא זד אחד ברביית דשמא מייקח התצנאה ויש לומר דשמי הכא דללא הוא דרך הולאה אללא בצורת מכר אחא לדיה ואכמי קשה מאי שנא מתשכן לו בית משכן לו שדה דלמחר התם (ק"י ס"א) דלמי' אכמי ליה לנשתרנא למוכרם לא תמכרם אללא לי דמיים הללו ואכל פירות^ט (ויסתר ממנה שיהיה) אסור ואמר רב הונא ברבי דר' יהושע דלא כר' יהודה דלי' כר' יהודה האומר לא אסור ברביית מותר ובהא ליכא כי אסאס זד אחד ברביית דשמא לא ימכרם וגם הוא הולאה מדקאמר משכן ואפילו הכי שרי רבי יהודה וי"ל דאכמי לא דמי כלל להולאה סאה בנאה דהתם ליכא זד מכר כלל אללא הכא וגם משכן איכא זד אחד מוכר :

רבי אמר רבית על מנת להחזיר

אִכָּה בְּנִייהוּ, וְלִרְבִּי מִלֵּךְ
דְּמִתְנִי קִצְרָה לִיה שְׂחִי מִתְנִי לְהַחֲזִיר
שְׂפִירוֹת שֶׁבִּקְשָׁה לְהַחֲזִיר¹ וְכֵסֶה
שׁוּ כִּי יְהוּדָה² |
להַשְׁתַּנִּי בְּתוֹךְ ד' אֲמוֹת שֶׁ
תַּפְּלָה, וְאֶפְלוּ הִיכָל שֵׁשׁ
הֵיטֵר גָּמוֹר כְּגוֹן שֶׁסָּה כְּדִי הֵילֹךְ
ד' אֲמוֹת:
ובִּנְיָ שֶׁם לְחִבְרִי, אֶפְלוּ
כִּינִי לֵלֵךְ הוּא גִגְלִי וְהֵלֵךְ
לְחִמְרִין (ב"מ דף נח:) דְּהִמְכַּח
שֶׁסֶם לְחִבְרִי כִּי חָסַם לְעוֹלֵם הֵלֵךְ
הֵינִי צָבִיעִי שֶׁל מִן מִשְׁפָּחָה:

הַיִּחָה לֹא הָיָה (אֲלֵפִים^ט) גִּרְיָ

בְּרִיּוֹת מוֹתֵר וּמֵר
אֲסוּר רַבָּא אָמַר דְּכָעִי
וְהָכָא רַבִּית ע"מ לֵה
סַבֵּר רַבִּית ע"מ לֵה
אֲסוּר: וְהָכָא מוֹכְרִין
אֲר"י אָמַר שְׂמוּאֵל מוֹזֵה
רַב יוֹסֵף מֵאִי קְב"ל וְ
מֵה שְׂרִיצָה עֲשֵׂה וְאֵם
אָבֵל ד"א דְּלֵא קִבְעִי
מִרְחִיק ד"א וּמִשְׁתִּין
מִרְחִיק ד"א וּמִתְפַּלֵּל ר

י
מרחיק ד"א ומשתין
י
תני ישה בשלמא משתין ישה כרי הילוך ד"א מ
אמר רב אשי שכל ד"א תפלתו סדורה בפיו ורחוש
כוכאי במה הארכת ימים אמר להם מימי לא השתנ
לא בישלתי קידוש היום אמא זקינה היתה לי פ
היום תנא כשמתה (ג) הניחה לו ג' מאות גרבי יין
הונא הוא אסר ריתא וקאי קמיה דרב אמר ליה מאי
ואתאי ביה קידושא אי"ל יהא רעוא דתיטום בשיר
נגא אפוריא אתין בנתיה וכלתיה שלחן ושדיין מגיי
מאי טעמא לא אמרת לי כי (ב) ברכתך^ז וכן למר^ח
אמר להם מימי לא עשיתי קפנדריא לב"ה ולא פסע
שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים

יית הכנסת לא. ואסיקנא המתפלל מרחיק ד' אמות מהן דתנן כמה ירחיק מהן ומן זמן צריך לשהות כדי הילוך ד' אמות ואח"כ יתפלל משום ניצוצות. וכן המתפלל צריך וישתין שכל הילוך ד' אמות תפלה סדורה בפיו ורחושי מרחשי שפדומיה. שאלו אלו כולן במה שהאריכו ימים כו' עד מתניחין ופשוטות הן:

אָמַח עַל רַבִּינוּ חֲנַנְיָאֵל (ב) נִרְאֵה דז"ל אַזל צהננ"ס דקניש קדושמי' לֹא וכו' :

כחתי נוסף **אמר:** [3] בפרט שהיה ראשי ייחודה (גיליון): [2] בב"מ אומר אמר
 יצוה (וכן גיליון) וזה כח הכתי: "בכתי דרנן": [1] בכתי דרנן ונשך
 יצוה (וכן גיליון): [1] בכתי ובעי גירסא אמר לא אמר לי כי ברחתי ונשך
 בקצת כתי"א נוסף ל'צל בכך (ממני) וזהו פישת תירו (דקס'): ס"א (גיליון):
 נתון (בכתי): "ל'צל בכך (ממני) וזהו פישת תירו (דקס'): [1] ברחשי שבעי
 כבדש"ר (שנתיני) בדמים הללו פירו' (ותר) וזהו ממש שיהיה בדברםם מאהדין פוע'
 (בכתי): [1] ע"מ להחזיר, שיש שם אומר

חבר עיר תלמוד חכם המהמקס בלרבי נצור: לייבא קדושה. שאין אומרים דבר שנקדושה פחות מעשרה: ורבין, אמרי אי איכא נלמיטא צין רב למעט הכא נמי איכא נלמיטא משום כרוב עם הדת מונק ולא משכחא מכירה ציח הכנסת אלא לא חיישינן דציון דשקיל דמי ומעלי להו בקדושה מעולה כל דעבי לוקא עביד חוץ מד' דברים דקתני ספסא: **מתני'** **ואי** אלא **תנא**, ואפילו מרבינן לרביס אלא ר' מאיר מכירת חלוטין דדרך ציון הוא כלומר אינן צעניו לכלום^[1]

וְהַכְּמִים אוֹמְרִים וְכִי מִמֶּכֶר עוֹלָם.
 (א) לִיחַד וּלְכָל תַּשְׁמִישׁ חוּץ מִזֶּה
 דְּבָרִים: לְבִית הַמִּיבֵּן. (א) לְכַדְרָה
 אֵל נִמְי לִבִּית מִי גְרָלִים: גְּבִי' בְּדֵר'
 אֲמוֹת שֶׁל תַּפְלָה. לִלְחַד לִלְחַד: זְמַן
 קִדְשֵׁיתָיו לְבִלְעוֹתוֹ שְׂבִיל' דְּהִתְרַדְעָא.
 שֶׁאֵין לָךְ דִּילֵךְ זֶהן שֶׁלֵּךְ הִתְפַּלְלוּ זֶהן
 עֲזוּרֵי דְרָכִים: תַּנִּי יִשְׁהֵה. כְּדֵי
 הֵילֵךְ אֲרֻעֵה אֲמוֹת: מִשּׁוּם יַצִּירּוֹת.
 בְּלֵא יִשְׁנֹסוּ גִדְרֵי צִנְיָנוֹת שֶׁבִּאֲמָתוֹ:
 גִּמְלָה אֲרֻבֶּת יָמִים. צִלְחֵי טוֹת:
 כִּפֹּה. זַעֲיָף: אֲסֹר רִיתָא. (ד) מִן
 גַּמִּי: דְּתִיטוֹס בְּשִׂירָא. ^(פ) סָמוֹס וּמְסוּסָה
 זִמְעִילִין סָתְמוֹס פְּלִשְׁתִּים תַּרְגוּמוֹ
 טוֹמִינִין פְּלִשְׁתִּי (גְּרָשִׁית טו:)
 אִיכָלָא. כְּשֶׁנִּכְנַס לְחוּפָה: וְשִׁלְחָן.
 הִיז עֲשׂוֹת צִלְעִין: וְכִי לִפְתֹּחַ. אָף
 אֲמַה תַּחֲסֵה מִצּוֹרֶךְ לִפְתֹּחַ שֶׁמֶל הִיֵּה עַם
 לֵאזֵן וּתְתַקִּים אָף צִי: קִשְׁנִדְרִיא.
 מִקָּדֶר הֵילִיטוּ דִּרְךְ צִיִּת הַכֶּסֶף: ^(ה)
 וְלֹא פִסְעֵתִי עַל רֵאשִׁי עַם קוֹדֶשׁ.
 כִּשְׁהִי הִתְלַמְּדִין ^(ו) צִיִּת הַמִּדְרָשׁ עַל
 גִּבִּי קִרְקֵה הַסּוּלֶךְ עַל גִּבִּי מִסְכִּיתָא לִשְׁכַּח
 לְמִקְמוֹת ^(ז) נִלְחֵה כְּפֹסֵס עַל רֵאשִׁי הַסֵּם:
 וְלֹא נִשְׁאֲתִי (ה) כִּפִּי. לְזוֹק לְזַרְכָּה
 כְּהִיִּם לְפִי שֶׁהַכְּהִיִּם לִרְכִּיב לְצִדֵּךְ
 צִדִּיק אֲמַה הִי אֲלֵהִיטוּ מִלֵּךְ הַעוֹלָם
 אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ (צִמְלִימוֹ וְזוֹנוֹ) כִּקְדוּשָׁתוֹ
 שֶׁל אֲחֵרִי כִּמְסַמֵּחַ סוֹטֵה (ד) (ל:).
 מִתְמַחֵה

ד' לאדם להשתיי מים בתוך ד' אמות י"ל חפלה אומר

יג' ר' יהודה אומר מוכרין אותה לשום חצר ולוקח
 לו רבנן לא קאמרי אלא בית הכנסת דקביע קדושתיה
 קדושתיהו לא תני תנא קמיה דרב נחמן המתפלל
 במשתין מרחיק ד"א ומתפלל א"ל בשלמא המשתין
 גמ' כמא ירחיק מהן ומן הצואה ד"א אלא המתפלל
 מה לי אי הכי קדשתינהו לכולהו שבילי דנהרדעא
 וס' נצוצות אלא מתפלל ישהה כדי הילוך ד"א ל"ל
 רחשן שפוותיה: ולפ"ן סימן: שאלו תלמידיו את רבי
 מים בתוך ד"א של תפלה ולא כניתי שם לחבירי
 אחת^ט מכרה כפה שבראשה והביאה לי קידוש
 נשמת הוא הניח לבניו שלשת אלפים גרבי יין רב
 גאי א"ל לא הוה לי (ה) קידושא ומשכנתיה להמיניאי
 כי איכלל רבה בריה רב הונא איניש גוצא הוה
 עליה עד דאיטום בשיראי שמע רב ואיקפד אמר
 שאלו תלמידיו את ר"א בן שמוע כמה הארכת ימים
 על ראשי עם קדוש ולא נשאתי כפי" בלא ברכה
 אמר להם ממי לא קדמני אדם לבית המדרש
 ולא

[illegible]

נבים: [ל] צ"ל במקומו (ממ"נ), וכו' ברש"י שבע"י: [מ] תיבות "ואכל פירות" אינו בטעות "פירות" במקום פירוש והוספו "ואכל" פירות והקיפו תיבות "ויתר ממה שהצט"ל פאות" (גליון); [פ] [צ"ל דהרין] (גליון);

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

(י) צ"מ סג. סה: א.
(ז) צ"מ ד' סג. ערכין דף
א. וע"ש פרש"י וחוס',
(ח) שבת כט: ושם [קמן],
(ט) זרכות דף כב:
(י) סוטה דף לט,
(יא) [סוכה כח:], (י) לעיל
ג: (ס) לקמן כט,
(יב) [וע"ע חוס' עירובין
ד: חזרו עוד באופן אחר].

תגהות תב"ח

[illegible]

לִיקוּמֵי רַע"י

[illegible]

ציונים

יב עתיד הקב"ה.
סנהדרין ק:

שינויי גוססות

יב למה נבי"מ:

תוספות חדשים

יב במשנה שלש מאות
ועשרה עולמות. עין
מ"ט בספר אל"ט נרש
מאמר גבורות ה':

ראשון לציון

יב במשנה אמר ריב"ז
בר. בסנהדרין ק' ע"א
איתא כ"ו דלמרי בעמריאל
משמיה דרנא בר מרי
וקיי שם יב בגימטריא
תלת מאה ועשר היו ע"ט
ובחטורי יתל"מ כתבתי
ישוה נכון בס"ד: לענין
סוף המשניות נראה
נראה דרבינו הקדוש
שקור המשניות דלמי
מזל מהפך נוסמיה
דוד זה ידוע סוד שמע
ישאל ה' אחד כשיגלה
מלכות בית דוד במהרה
ואז יתפזר אל עמים שפה
כרורה לקרא כולם בשם
ה' ועי' רש"י בפ' ואחמנן
על פסוק שמע וגו'.
ובספרי פ' נשא יושם לך
שלט ר' נתן ואומר זה
שלוש מלכות בית דוד
שאל' למענה המשיח
ולשלוש אין קץ וכו' ויהי
זה המכין שהחמיל
מאמתי קורין את שמע
כו' ר"ל שיקראו כולם כל
אחד וקיים לא מלא כל
מחוק נכסה אלא שלום:

הג' דחי הרש"ש

יב משנה אריב"ז עתיד
בר. הרמב"ם חטבו
בתנאים בעבור האכזר כאלו
במשנה כמשי"כ המור"ט
בשמו. ובאמת וולתי פה
עוד לא מלאנוהו במשנה.

בית שאול

יב משנה עתיד הקב"ה
ל'הנחיל. עי' שו"ת יב"י
ויד"ד מהד"ס ס' קס"א.
ובמדרשי על האגדה
הארכתי.

ח"א מהרש"א

יב משנה אריב"ז עתיד
הקב"ה ל'הנחיל. בר.
מסיים כל משנה הש"ס
במאמר זה ע"פ מ"ש
בפרק יב נוחלין אמרו על
ריב"ז שלא הניח מקרא
משנה מלמוד הלכות כו'
דבר גדול ודבר כי לקיים
מה שנאמר להנחיל אלהי
יב ואורחותיהם אלא.
אמר שהקב"ה ינחיל אותם
בעצמו כ"כ יש עולמות
למלא אורחותיהם שני

מסכתות נפתלי

יב משנה אמר רבי
יהושע בן לוי וכו'.
אמר המהגר כפי דרכי

דע וכו'. וכן חתם בטעם לשבח מדוע
ביט הקדוש העמיד את מאמרי האגדות תפי ר' יהושע בן לוי ור"ש בן תלפחא בנאף סדר טהרות אשר הוא סוף לשבח סדר משה. ומה ענינם וטובם בחתימה זו. ואומר מפני טעמים
שונים. (א) כדי לרמוז לנו כי סדר למשנה להי השווים והאמוראים, שלשלת ארבעה שיטות למרגש ולפרש את המשניות, הזכיר אלה העומדים ביניהם כגנאי בינים בין מלאים ואמוראים.

הכוורת, חותמים בסכין ומוציאין חלות חלות, וזהו
ריסוקן: יב עתיד הקדוש ברוך הוא
להנחיל לכל צדיק וצדיק. סמך מאמר זה לכלן,
להודיע בחתימת המשנה מתן שכון של נדיקים
שלומדים ומקיימים כל מה
שכתוב במשנה: שלש מאות
ועשרה עולמות שנאמר
להנחיל אוהבי י.ש. י.ש.
בגימטריא הכי הוי, שלש מאות
ועשר. כלומר, שההנאה וקורת רוח שיש לכל נדיק
ונדיק בעולם הנא הוא שלש מאות ועשר פעמים כנגד

לשמים. אוהבים הם. כך נ"ל. נוצני האלוף מהר"ר משה ש"י אהר. שלכן אמר לכל נדיק וצדיק לפי שמינו שני מיני
נדיקים אחד נדיק גמור. ואחד שאינו גמור. כמ"ש ר"ל נדיק וטוב לו. ונדיק ורע לו. דלמאם במסכת נרכות פ"ק דף
ז'. א"י דרד"ל (סנהדרין קח) נדיק בדורותיו. דלגנאי ואפ"ה הכתוב קוראו נדיקן: שלש מאות ועשרה עולמות.

פירוש המשניות להרמב"ם

העולם הזה בכללם לפי חילוק מיני מעצניהם ואח"כ נכפל
אותו המקובץ שלש מאות ועשר פעמים יהיה מה שייגיע לכל
אחד מן הצדיקים ממעדני העולם הבא כמו זה אמנם התערך

מלאכת שלמה

הוא ע"כ: יב הא לך פ"ה הרמב"ם ז"ל ודע כי כשהשלים כל דיני
המורה הקדושה חתם במאמר מדבר בשכר ור"ל שלש מאות ועשר
שאל יתקבצו כל מיני מעצניהם של זה העולם ויובכלו כולם שלש מאות
ועשר פעמים יהיה כ"כ עונג כל נדיק לעולם הבא אמנם התמדת

י ב י

עירוב. ופי' תחת. "מחומין. "מחומין. "מחומין. (ג) נט"י. (ד) נר שבת ויום
טוב. (ה) הלל. (ו) נטיה. (ז) מנייה. (ח) נראה לפענ"ד למנותן. אבל י"ט שני
אין עולה למנין. דעיקר תנאיהם רק משהו ספק היה. והוא ליה נכלל ספיקא
דאורייתא דמתמנין בה בכל דכחא. וכ"כ אין למנות נדיקים מתן. דהוא רק
משמש סיבא לכלל אסור דאורייתא ונעין ברש"י וחס"י רש פסחים. וקידוש
היום על הין [כחור ד"ד א"ן] עיקר הקידוש דאורייתא [בפסחים ק"ו א"ן] רק
במחשבת חקט שיעשה המזהה באופן גמול. וכן בכל המעו. והבדלה. י"א שהוא
דאורייתא [ברמב"ם פכ"ט משנה]. ואפילו למ"ד דרנן. הוא ג"כ רק לכבוד
השבת שהוא דאורייתא. ונעילה ללכ נגדולי שבעה. הוא רק זכר למקדש שהיה
דאורייתא. אי נמי דלפנין בן מרמכי לון הוא דורש אין לה. מכלל דנעני דרישה
[סוכה מ"א א"ן]. וה"ל דברי קבלה דאורייתא דמי [דבתי כ"י א"ה ס' מקד"ד].
וא"כ אין למנות בכלל ז' מאות דרנן. ומחא טעמא נמי אין למנות בכלל מאות
דרנן כוס הריש. ומשי. ושעיר. ועשירי שכבר נזכרו בקבלה [בכ"ה י"ח ב'].
וכ"כ אין לנו למנות בכלל דרנן כל הנדרים שרבו כמו רבו. ורק אלו ה' מאות
שמנונו כל עיקר דרנן. נמלא שכל המאות דאורייתא ודרנן הם יחד
מריץ. והם כתר מורה. אמנם מרמכי מי הקדמתי ואשלים. דהקב"ה
מסייענו לקיים מצותיו. לכן אין ראוי לאדם לקבל רק מצי השכר.

חזון נחום

בפי' הרמב"ם דלרנניה לפירושה אחרי פירושי פ"י רש"ב"ם ופי' ר"י ונראה דשניהם עולים בקנה אחד ועין נדברי הרמב"ם בחיבורו פ"א
דנראה שאין מסכים עם פי' ריסקו דפי' בפי' המשנה ודוק:

משנה אחרונה

יתכן שכבר קודם הריסוק הם חלות דקדמי חלות דבש. אבל הריסוק
הוא שממטבו ועושה אותו פירושים שחזו הדבש וכן פי' רש"י במס'
שנה ר"פ חזית: יב אמר ריב"ז. בגמרא פ' חלק הובא מאמר
זה בשם רבה בר מרי. וצריך טעם לתקשר ש"י ו"ל שהוא כנגד רמ"ח
מלוא עשה ואלו אמר רמ"ח עולמות הוא א"ש בפשיטות אלא שהמאמר
כאן הוא נדיקים העובדין מאהבה כדמיתו קרא להנחיל אוהבי ומנא
בס' הישר לר"מ שהעובדין מאהבה נהנין בעבודה גם הנאה גופנית וביאר
שם שזה ענין משה ואליהו שחיו ארבעים יום בלא מאכל וזהו יתכן
דכשם שאמרו נהנה מן ההקדש בעצירה מוסף חומש. כ"ש שהנהנה
בקדושה לטעם שמים לא ינאך שמוסיפין לו בשכרו חומש. ובשחוסף
חומש על רמ"ח עולה מספר ש"י רמ"ח הם ד' פעמים כ"כ
והחומש ג"כ כ"כ הרי ש"י. אח"כ מלאה קרוב לזה בספר יערה שיש
להגאון מהר"י מפרא. ועדיין צריך להבין מהו ענין ש"י עולמות אלו
אם הוא שכן מורה ומלות שנוחלין הנדיקים בעולם הנשמות. לא שיהיו זה
לכל נדיק וצדיק כשזה דהא יש שמדובין בחורה ובמלות ויש שאינם

בספרי ובחבורי רק לנאר ולבאר. לפרש ולהביר דברי רבותיו ומאורינו וז"ל אשר מפייהם אלו חיים ע"פ המורה שבע"פ. בן הלכתי בדרך זה בסדר טהרות. וכן חתם בטעם לשבח מדוע
ביט הקדוש העמיד את מאמרי האגדות תפי ר' יהושע בן לוי ור"ש בן תלפחא בנאף סדר טהרות אשר הוא סוף לשבח סדר משה. ומה ענינם וטובם בחתימה זו. ואומר מפני טעמים
שונים. (א) כדי לרמוז לנו כי סדר למשנה להי השווים והאמוראים, שלשלת ארבעה שיטות למרגש ולפרש את המשניות, הזכיר אלה העומדים ביניהם כגנאי בינים בין מלאים ואמוראים.

בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הַשְּׁלוֹם, שְׁנֵאמַר
(תהלים כט), **יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן צַח יְיָ יִבְרַךְ**
אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

בשלמה מסכת עוקצים

וכלוהו מסביביו דטהרות ונשלמו ששה סדרי משנה

ברכה לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הַשְּׁלוֹם שְׁנֵאמַר ה' עוז וגו' וענין
עוז מורה על חזק, ומסיים יברך את עמו בשלום.
וסיפא פירושא דרישא, ה' עוז וחזק, יראה ליתן לעמו.
ומה עשה ברכה בשלום, שהו חזק, ומבואר הוא
נעלמו שכל הצרכים שבעולם אינן מתקיימין אם אין
שלום, ובמדרש רבה סוף פרשת שופטים איתא בזה
הלשון, כלי שהוא מחזיק את כל הצרכים לצרכן בו כו'.

על שעת מתן תורה הוא נאמר, כמו שדרשו ז"ל
מקרא דלעיל מיינה, ה' למבול ישב, (זכחיים קטו) שנתקבצו כל הגוים אלל בלעם וכו' ומכיון שכשנתן להם העוז הוא
המורה, ברכה ג"כ בשלום, נדע מזה שזאת המורה היא גורמת ברכה השלום, ועל כן נבדל לבד ילצב ויחזור עליה
לא יניחה אחר שגמרה, גם בא להמחיק ולעורר הלבבות, שאע"פ שהמשניות מלאים ממחלוקת שהיה בין
החכמים, ופן יעלה על הלב הגממה, כי מחלוקתיהם הייתה מריבה ומלא, אמר כי לא כן הוא, שעוז המורה כלי
מלא ברכה ה', הוא השלום אין בה שום ריב, וחלוק לבבות, וכמאמרם בפסוק כי ידברו את אויבים (תהלים קכ"ו)
נראים כאויבים, ונעשים אויבים, (קדושין לו) ובוודאי שכן הוא למימינים בה ולומדים לשמה, (שבת סג) לא
להתירה, או להגדל בפני אחרים, ומלבד כל אלה ראוייה כל חתימה שמהא בשלום, כמו שסדרו אנשי כנסת
הגדולה בתפלה, ועל כן כמו שהעבודה היא התפלה נחתמת בשלום, כך המורה ראוייה שמהא חתימה בשלום, וכן
במורה כשליה הקב"ה לברך את עמו ישראל ע"י כהנים, חסם ברכתם בשלום, והנה חמלא שהחתימה היא מעין
הפתיחה, דפחת ודרש מאימתי קורין את שמע בערבית, משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן, והם המזכירים את
עמו ישראל בשלום, והרי כבר כתב הר"ב שם דלא חיי לה אלא אגב אורחא ולא לגופה, אלא נמכוון החנא שיהיו
הפתיחה והחתימה שוין לטובה, ולברכה, עוד ראה כי הייתה גם כן החתלה בלות מ"ס, וכן החתימה בלות מ"ס.
כנגד מ' יום דלוחות ראשונות, ומ' יום דלוחות שניות, כי כל המשניות והיא מורה שבע"פ, כולם מרועה א' נחנו.
ולמשה מסייג נאמר, ואחרי תחיה כי מספר ראשי חיות שאר הקדרים מלבד הראשון, עולים ג"כ במספר מ', וכן
מרע"ה היה עוד מ' יום אמצעים בזה, כל זה נ"ל, והנה אע"פ שר"ש בן חלפתא היה זקן צימי רבי כנראה
מחוק דבריו שהשיב לרבי, סלעים נעשו גבוהים, בפ"ג דשבת דף קנ"ב, ואילו ריב"ל לא חשבוהו בגמרא אלא
כאמורא, דבפ"ג דמסכת נדה דף י"ח מתינתא קאמרי שמעמחא לא קאמרי, וקאמרי שמעמחא על מימרא דאמרי
ריב"ל, וכן פירש"י שמעמחא ריב"ל אמורא היה ע"כ, וכן הוא עוד בפרק מרובה ריש דף פ"ב, (ומ"מ צימי רבי
היה, שהיה גדול מרוב יוחן) ואע"פ כן ראה רבינו הקדוש להקדים מאמרו של ריב"ל, למאמרו של רשב"ת כדי
שמהא החתימה בשלום, ובמדרש רבנן אומרין גדול השלום, שכשמלך המשיח יבא, אינו פותח אלא בשלום, שנאמר
(ישעיה נ"ב) מה נאוו על ההרים רגלי מנצח משמיע שלום: מליקא דה מסכת עוקצים וכולוהו מסכתית דטהרות

מה מתוק לחבי מרבש יערות, — שובתיו להשלים גם סדר טהרות, וכן הטיבו ימיכם וקנים עם נערים, — בתוספות יום טוב ע"ל
הששה סדרים, הדרן ע"ך שתא סדרי משנה.

מלאכת שלמה

מחזיק כל הצרכים אלא שלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן וגומר ע"כ
וכן במדרש רבה סוף פרשת שופטים: ומ"מ אר"ש בן חלפתא אין
כלי שהוא מחזיק ברכה אלא שלום שנאמר וכו': ושבעתי שאין זה
מנוסח המשנה ומלאמתי בירושלמי פ' ה' קורא עלה ה', ולפי
דעתם התחיל פרק זה האחרון במלת יש וקיים במלת יש: ואם
מנוסח המשנה הוא נוכל לומר אשרך משנה שהתחלת ברכות

נשלם סדר טהרות בעזרת האל היוצר חשבים וגם מאורות בערב שבה בראשית מאירה כעששית: הדרן ע"ך לקום
באור שיאת סדרי משנה בעזרת אל שוכן מעונה פה חברונה בשנת כי בשמחה תצאו ובשלום תובלין (שפ"ד) אבי"ר:
ותבון כל מלאכת שלמה בעזרת מלך שהשלום שלו ושלום בעולמו יתרומם שמו לעדי עד אמן וכן יהי רצון:

תפארת ישראל

י כ י

מלהענישו, אכל חלק לבס, אם לבס חלק זה מזה, שמחסימים
חיוב שחיצין זה לזה, או עתה יאשמו, וכן אמרין נמי בירושלמי
[פאה פ"א] אחאב לא הניח הר וגבעה בארץ ישראל שלא העמיד
עליו ע"ז, ואע"פ"כ היו יוצאין למלחמה ונואמין, והוא בעבור שהיה
שלום ביניהן, שהרי עובדיה טמן כמה מאות נביאים, ואפילו הכי
כשעמד אליהו בזה הכרמל והכריז בקול גדול לפני המלך, אני
נותרתי נביא לך' לבדו, לא היה אחד מהקהל הגדול שהלשינו לומר
שקר אמתא אומר, ואם כן אם כך לעוברי רלונו, לעושי רלונו על
אחת כמה וכמה, דכל שכן וקל וחומר בן בנו של קל וחומר,
כשישראל בניס למקום עושין רלונו אביהם שבשמים וצדיקו, כ"ש
שהיה גם חיוון השלום שצדיקים סיבה להחיות ולחיות כותל הגוהה
בבנין העה"ל, הנוטה ליפול, יחזקו ד' ביד עוזו במסמרים כל ימיו,
ואורות ההלכות והצרכים יבקיעו לו בכל דרכיו מחלונות הרקיע
סביב לו: צח ר"ל ד' עוז לעמו יתן, דהיינו שיתן להם שכל עולם
הנא שהוא עוז והדר, נחמי ונחמי משמחה, זה יתן הקב"ה במתנה

דעוסק בצורה אוכל פירותיה בעולם הזה דיופרי, והערך קיימת
לעולם הנא עד אין סוף, לא תקשה הרי הרבה עשו כן ולא הועילו,
וכקושיית הש"ס [בנדרות שם] להבי מסיים נמי במאמר ר' שמעון בן
חלפתא לא מלא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, ואם
כן זה שלא מלא בכל עמלו בצורה ברכה צדו, היינו רק מדלא
היה לו כלי השלום צדו, ולהחזיק לו בה ברכה ד' היא תעשיר,
מדלא דקדק בחיובו לאדם, והיה לו קטטה עם חניו ונני צדו,
מדלא מילא חיובו להם כרואי, והרי השלום והברכה הא בזה מלא,
ובדאמרין [ב"מ דף נ"ט ע"א] כד שלימה שער מכלא, רמי ואולי
חיגרא צדו, ואם כן כל אחד סימן לחניו, אכל כשישראל שריים
בשלום יחד ובאחדות, הרי אז אף כשאין עושין רלונו של מקום ח"ו,
גדול כח השלום להריק עליהם ברכות ועובות מדה טפופה, ואפילו
כשעובדין ע"ו, וכמ"ש בנדר [פליג] על הפסוק חבור עבדים
אפרים נח לו, דר"ל גם אם אפרים מחזיר ואדוק עם עבדים,
יענה ויאמר האב הרחמן למה"ד הנח לו, ואעלים עיני מחטאיו

חלק לא ע"ה), ותפס בג"ע ומלא בה ו' במים וכל בית י"ב רבוא מילין באורך ורוחב (בס' שו"ת ושלשל קבלה בשם מסכת ג"ע עה"ד) אשר מהני רבוא העולמות מלכות מעדנות

צינים
בשלום, ירושלמי ברכות
פ"ב ה"ד:

ח"א מהרש"א
למלא אורחותיהם שעשו
ובנו להם בעה"ו, ומלא
להם הקב"ה ליתן להם
בכלי ובמדה זו שהיא
השלום שהיא מדה גדולה
להחזיק על ידה ברכה ר"כ
ולשהא נחלקת ב"ש
עולמות, ובין האל ית'
יברכו לשלום א"ת.

בית שאול
משנה ה' יברך את עמו
בשלום, ע"י חז"ט שבי'
שהמשניות מתחיל בנ'
מאימתי ומסיים בנ',
ולפענ"ד הנוונה למ"ש
בשבת (קד ע"א) מ'
פחותה ומ' פחותה מאמר
פחות ומאמר פחות, ועי'
ברש"י ומהרש"א בנ"א
שם, כן רמז רבי במשניות
שפחת בנ' פחותה וסיים
בנ' פחותה לרמז שהכל
יש במשניות, ובסיים בני
המורה על משניות
האחרות בזה, ה' יברך את
עמו ישראל בשלום.

מסכתות נפתלי
מה לא הקבלו פנין
(לא הקבלו פני ודבר כבוד
קאמר ליה, רש"י).
ובמדרש פ' זו (פ"י)
אנטינוס שלח ליה חד
מתלמידיו וא"ד ר"ש בן
חלפתא היה, וברכה קבלת
פ"א ר"ש בן חלפתא סליק
והוא יליף לגבי רבינו דר
סיב לא היה יסל כו',
להראות לנו סדר הקבלה
הקדושה מן המשנה אל
גוף המלמוד שלא נפסק
וכי הוא ההמשך
(פארטוענינג) מן המקרא
ומשנה לחיטוב"פ, (ב)
מפני סדר טהרות שיש בו
דני טומאה וטהרה
המוסגרים ע"פ המורה
והמסורה בכללים ופרטים
מיימדים (כמו שהארין
בזה הרמב"ם והרע"ב
בהקדמותיהם),
שנאמר מפני משה רבינו
כמו שקבלם מפני הגבורה
מבלי טעם רק גורם
המקום, וזו היא שיטת ר'
יהושע בן לוי בדאיתא
במדרש קהלת עה"פ מי
כהחכם ומי יודע פשר דבר
(קהלת ת, א) רבי מנא
דשלב בשם ר' יהושע בן
לוי אמר על כל דבר ודבר
שהיה הקב"ה אומר למשה
היה אומר לו עומאמו
וטערתו, ויכוין שהגיע
יכולה לעמוד על גורמיו
וע"ש, (ג) חסם הדברים
בגמול הפסוק שגלו לפני ר'
יהושע בן לוי שאמרו עליו
שנכנס לג"ע נחמיו (בס'

צינונים

ב אריב"ל בכ"י יום
ויום בת קול יוצאת
בר. שמי"ר משל פי מ"ח
ע"ש איכה רמזי פסוק
א' וי' פסוק משל
סמן ט"ו:

שינויי נוסחאות
ב שאינו עוסק בתורה
נקרא גזוף. נחמ"ו
...בתלמוד תורה... וכו'
בכלה רמזי (ושם מי
שאני תרי... פסוק
פסוק והלוחות בו
וכשמי"ר פ"א... גזוף
להקב"ה. נחמ"ו
רמזי... הרי זה גזוף.

ליקוטים

משנה אריב"ל בכ"י יום
ויום בת קול יוצאת
מהר"ה. כי אמר
(שם פ"ט) ה' שמות י' לו
כו. א"ר אבהו הר סיני
שמו. ולמה נקרא שמו הר
חורב שיריה חורבה
לעזרי גלילי' חמון חמון
חורב על שלל רע לקבלה.
וא"כ ר"ש ח"ו בשאין
ישראל מקיימין מה
שקבלו. ולכן אמר כאן
מהר"ה חורב והנה נדובר
זה רב ההמון פורשים מן
התורה על ידי טענות
טורדס הפרנסה. אבל
באמת הלא זה היה גם
טענות עוזרי גלילי' בעת
מחן מורה שלא קיבלו את
התורה. יטן כי היטה
מחשבתם לפרנסתם איסור
הרבייה וכדומה כמ"ש
במדרשים. וא"כ כשישראל
ענו ואמרו פה אחד נעשה
ונשמע הלא קיבלו אף הם
חזק להם לפרנסה. וא"כ
איך יעזבו המנהג היותר
גדולה נגד כולם בשביל
הפרנסה. לכן קראהו
חורב ככאן: משנה
מעליבונה של תורה
שב"י מי שאינו עוסק
בתורה נקרא גזוף.
הכוונה כמו אם איש נעלה
יניח איש חכם וזקן
ויקרא אותו גזב רוצה בספי
כל אף כי ההמון כולם
יפירו וידעו כי שקר ענה
בהסכס והסכס נ"כ ידע
שאין מי שיאמין להגליעל
וא"כ לא נחייש הסכס
כלל. היספק שא"ל הלא
הסכס לא קיבל כלל ביון
מה ולוא לא יגיע עונש
להגליעל מאומה. כן
התורה באמת אינה צדד
שמשוטט בה עליון. אף
אנחנו נשים על לבנו הלא
נקח אותה ממרום ולא
נחנה לתלכס ואנו עוזרים
אחיה הלא נעלנו יסב.
אבל באמת אין זה העליון
רק לענין זה שהעושה כן
ראוי לעונש גדול והוא
הנעלה ונקרא טוף ח"ש
מעלנותו של תורה של

מהצרכה. ח"ש ולא עוד כלומר לא כלצד וזכה לאותן
הדברים שהזכיר אלא שהוא באופן מהמדרגה שהעולם
כמעט הוא די לו בלא פחות ולא יותר כי כל הנמצאות
הכרחיות לו הם למזון אם להפואה ולמלנוש ומנוחה
ולשאר הדברים. נקרא ריע. לפי

שאנו מפריד רעיונו ממנו
יתבדך ואף בהשתמשו בעיניים
הגופיים במאכל ומשגל והוא
מלשון בנתה לרעי זהו פירוש
ככל עת אהוב הריע כי מי
שהוא ריע כל העמות שוות אליו
לרעי את רעו ולעולם כל
רעיוני הם בו ולכן איש ואשתו
נקראים רעים אהובים לפי
שהאיש לא יחשוב רק באשתו
ולא יפתה לבו על אשה זולתה

והיא גם היא לא מחשוב רק בו ולא חפץ עיניה באחר ואין כן משמעות מלת חזר או שותף. ומליבשתו ענוה
ויראה. לרמז שיהיו בקנין לו ולא יהיו קלי ההסרה ועוד שיאומרו לו ולא יחזיקוהו כיהיר כי יש מתנהג בענוה
והוא רמזי אבל העוסק במורה לשמה מלגשמו לבוש הענוה וראות לו על דרך דק לבשתי וילבשתי. ומבשרתו.
שהיה מוכשר ומוכן להיות נדיק וכו' עכ"ל. והר"י בר שלמה ז"ל כתב אהב את המקום כי בלימוד המורה יכיר
בזרואו ויהאבנו אהב את הבריות וקשה בעיניו כשרואה בני אדם נוטים מן המוסר ומלמדן ספר ומקרבן לתורה
וכל זה מאהבתו אותם שתמיד משים נגד עיניו ואהבת לרעך כמוך משמח את המקום ע"ד אשרי שעמלו בתורה
ועושה נחם רוח ליוצרו כי השי"ת חפץ שיהיו כל העולם נדיקים כדכתיב מי ימן והיה לבצם זה להם וכתיב ישמח
ה' במעשיו ובהפך זה נאמר ויתעצב אל לבו ואז"ל ישמח אביך ואמך אביך זה הקב"ה שנאמר הלאו הוא אביך
קנך ואמך זו תורה שנאמר כ"א לבינה מקרא. משמח את הבריות. שנאמר ברצות נדיקים ישמח העם לפי
שלומדין ונהנין מחכמתו. ומליבשתו ענוה. נחמלה ומיד שילבש לבוש הענוה ילבש לבוש היראה כמ"ש הכתוב
עקב ענוה יראת ה' ויראה מציאתו ליד תורה שנאמר ראשית חכמה יראת ה' הרי שכל מי שיש בו תורה יש בו מדות
הללו. ומבשרתו להיות צדיק. זה המהלך בתומו ואינו עושה עול. חסיד זה העושה מעשה לפנים משורת הדין
ונאמן זה שאינו מדבר כוז ולא ימנא בפיו לשון מרמה והוא נאמן רוח לכסות סתמי המורה וכן כתוב במשה ע"ה
בכל בימי נאמן הוא. וכתב הרב רבי ישראל ז"ל או יהיה ישר בדרך ארץ נאמן בממון או יהיה נאמן קיים באמונתו
ית' ובטחונו בו כמו יתד התקוע במקום נאמן. ומרחקתו מן החטא. כי לימוד התורה מסיר מלב לומדיה מחשבות
רעות והרהורים רעים ולא יחטא כמו שאז"ל אם פגע בך מנוול זה משכחו לביה המדרש וכו'. ועוד כי לא יבא לאכול
מאכלות אסורות וכיוצא בזה. ובקרבנו יידי זכות. כי כל עסקיו יהיו במצות ושכרו חכמתו יהיה גדול. ונותנת לו
מליכות ומבשרת. כי אין לך מלכות גדולה מהתורה וכן אז"ל תלמידי חכמים נקראים מלכים מאן מלכי רבנן. ובגד"ן
זו רזי תורה. דכתיב ונביא לבב חכמה וכתיב דניאל וכל רז לא חסך לך. ונעשה במעין שאינו עוסק. המורה נמשלה
למים מהמעין דכתיב נחל נובע מקור חכמה. והוא צנוע. דכתיב והלנע לכת עם אלהיך. וארץ רוח. שלא

ב מעליבונה של תורה. מעלנון שעלצין את המורה
שהיא עלונה על שאין לה עוסקין: גזוף. מנוה. כמו
[בדראשית לו] ויגער בו אבי, מתרגמין ונף ביה אבוה.
[נ"א, מופת חכמים מנוה]: גם זהב באף חזיר.

שאנו משמרו אלא הולך ונוצר
באשפה וממאס. כן תלמיד
חכם שחסר מטעמים של תורה
הוא מאוס כמנוה הזה. [נ"א,
אשה יפה וסרת טעם, כלומר,
מכנה הבריות בלשון נקבה, אשה
יפה שהוא סר דבריו מטעמים
של תורה דומה למס של זהב
שנחן בחוטמו של חזיר שצני
אדם גדלים ממנו, אלא
כמנוה קרי ליה קרא]:

והוא גם הוא לא מחשוב רק בו ולא חפץ עיניה באחר ואין כן משמעות מלת חזר או שותף. ומליבשתו ענוה
ויראה. לרמז שיהיו בקנין לו ולא יהיו קלי ההסרה ועוד שיאומרו לו ולא יחזיקוהו כיהיר כי יש מתנהג בענוה
והוא רמזי אבל העוסק במורה לשמה מלגשמו לבוש הענוה וראות לו על דרך דק לבשתי וילבשתי. ומבשרתו.
שהיה מוכשר ומוכן להיות נדיק וכו' עכ"ל. והר"י בר שלמה ז"ל כתב אהב את המקום כי בלימוד המורה יכיר
בזרואו ויהאבנו אהב את הבריות וקשה בעיניו כשרואה בני אדם נוטים מן המוסר ומלמדן ספר ומקרבן לתורה
וכל זה מאהבתו אותם שתמיד משים נגד עיניו ואהבת לרעך כמוך משמח את המקום ע"ד אשרי שעמלו בתורה
ועושה נחם רוח ליוצרו כי השי"ת חפץ שיהיו כל העולם נדיקים כדכתיב מי ימן והיה לבצם זה להם וכתיב ישמח
ה' במעשיו ובהפך זה נאמר ויתעצב אל לבו ואז"ל ישמח אביך ואמך אביך זה הקב"ה שנאמר הלאו הוא אביך
קנך ואמך זו תורה שנאמר כ"א לבינה מקרא. משמח את הבריות. שנאמר ברצות נדיקים ישמח העם לפי
שלומדין ונהנין מחכמתו. ומליבשתו ענוה. נחמלה ומיד שילבש לבוש הענוה ילבש לבוש היראה כמ"ש הכתוב
עקב ענוה יראת ה' ויראה מציאתו ליד תורה שנאמר ראשית חכמה יראת ה' הרי שכל מי שיש בו תורה יש בו מדות
הללו. ומבשרתו להיות צדיק. זה המהלך בתומו ואינו עושה עול. חסיד זה העושה מעשה לפנים משורת הדין
ונאמן זה שאינו מדבר כוז ולא ימנא בפיו לשון מרמה והוא נאמן רוח לכסות סתמי המורה וכן כתוב במשה ע"ה
בכל בימי נאמן הוא. וכתב הרב רבי ישראל ז"ל או יהיה ישר בדרך ארץ נאמן בממון או יהיה נאמן קיים באמונתו
ית' ובטחונו בו כמו יתד התקוע במקום נאמן. ומרחקתו מן החטא. כי לימוד התורה מסיר מלב לומדיה מחשבות
רעות והרהורים רעים ולא יחטא כמו שאז"ל אם פגע בך מנוול זה משכחו לביה המדרש וכו'. ועוד כי לא יבא לאכול
מאכלות אסורות וכיוצא בזה. ובקרבנו יידי זכות. כי כל עסקיו יהיו במצות ושכרו חכמתו יהיה גדול. ונותנת לו
מליכות ומבשרת. כי אין לך מלכות גדולה מהתורה וכן אז"ל תלמידי חכמים נקראים מלכים מאן מלכי רבנן. ובגד"ן
זו רזי תורה. דכתיב ונביא לבב חכמה וכתיב דניאל וכל רז לא חסך לך. ונעשה במעין שאינו עוסק. המורה נמשלה
למים מהמעין דכתיב נחל נובע מקור חכמה. והוא צנוע. דכתיב והלנע לכת עם אלהיך. וארץ רוח. שלא

תפארת ישראל

י כ י

י כ י

המשמש ביום שנאפו ללכלכו באשפות: ח האדם חלש באשה
שאין לה רק מה שיתן לה בעלה. ויותר מזה, חלשים הם ישראל,
סיהרל לית לה מדגמה כלום, דכל מקריהם חלי בהשגחתו ית'.
יותר מזה חלשים הם הח"מ, כמ"ש דה"ק נקרא מושיע שמשח
כחו של אדם [פנהדין כ"ו ב']. וכ"כ אמרו, אליכם אישים אקרא, אלו
ח"מ שדומין לנשים חלשות [ויחל ד"ע ע"א]. לכן כשיסיר הקב"ה ח"ו
השגחתו הפרטית מהם, א"א שיעזב להם בעולמם, וכן ראוי להם,
מדהן באשה יפה בכם שכל שחננס ה'. אבל השכל שלהם הוא בלי
טעם וריח, מדלן משתמשין בו כראוי. ודוגמתו הוא כהאשה היפה
שאמרו שבעלה נתן לה כחשיטין אבל מדיח סוכלת אינה שומרת
כראוי, היא נגערת מבעלה, כמו שגוערין לחזיר הטור באשפה, עם
טבעת זהב שחוטטומו. וכ"כ יגוערו משמים בני שחטטומו משמים
בשכל וכלב דק, ואעפ"כ ילך תועה, והרע שיקרה לו היא הנערה
להקיט משנת אולתו, כחוב היספאזיע שיחם הרופא על אבר מח
להעיר בו רוח חיים. וכ"כ כל המחלה אשר שמה במצרים, שהיה
לעונש, לא אישים עליך, רק יסורין הוא לנעצור כי איך רופאין
להבריאך: חא וא"ת עכ"פ לא הפסיד עי"ו לעבדא בהפקירא נחמ

זה אמרו הטבעיים בספרי [גיטאגראשית] שנס עכשו סביב להר סיני
נשמע באר שמתעל להר תמיד קול הצרה כעין קול רעם דברים
ואין מבין. וזה דבר פלא. ולפע"ד לאלה רמז ריב"ל, שהקולות
הנשמעים שם יתנו רמז להאדם להזכירו מחן חורה. וכי עכשיו ירעם
על הדור על שאין מכבדין אותה כראוי לשמור מלחמה כראוי. חוה
הקול הקטן המחר מקול הגדול שנשמע אז ביום הקהל בעת מחן
חורה. חוה בת קול דקאמר הלא, ר"ל קול שולד מקול אחר:
לו ר"ל אל תמה שהבטחונו במשנה הקודמת כל העובות האלה
לעוסק בתורה, והרי אנחנו רואים הרבה פעמים להיפך. ע"ז קאמר
ריב"ל, כל אי שיקרה ללומדיה ח"ו, הוא מפני עליון המורה, שלא
עמלו בה כראוי: לו כראוי: לזו ר"ל מוגער הוא מאביו
שנשמע. והגוערה הוא האוי, הדבר שאינו של ניהם שקרה לו מה,
שבה גערו ה', וזיהרו על שאינו נוהג כראוי. וגי' דלן ר"ל
דנקרא מבני אדם בשם טוף רק ר"ל שכל אי שיקרה לו בעולם הוא
קריאה במיפה שיקראו לו משמים להעירו משנתו וחלומו, כמ"ש
באשר יסר וגו' כדי שיעזב א"ע: לזו הנס הוא כח השכל שנתנו
ה' להאדם. וכשישתמש בו לדברים בויים, הרי הוא כחזיר הטור,

עין משפט
נר מצוה

ו:

מאימתי פרק ראשון ברכות

כב א מתי פ"ה מהלכות
תפלה הלכה ו סמג
עשין יט טו"ש"ע א"ח סי' 5
סעיף טו:

כג ב מתי פ"ה שם
הלכה ז ופכ"ד מהל'
שנת הלכה ה סמג עשין יז
יט טו"ש"ע א"ח סי' פ"ה סעיף
יז ובס"י ש"א סעיף א (רב
אלפס כחן וזכנת פרק טו):
כד ד טור וטו"ע י"ד סי'
סד"מ סעיף א [סמ"ג
עשין יז]:

כה ה מתי פ"ה מהלכות
תפלה הלכה ו סמג
עשין יט טו"ש"ע א"ח סימן
5 סעיף ו:
כו ו טור א"ח סי' רלז:

הנהגות הב"ח

(א) גמ' ואם נדבר
מלוא: (ב) שם שנאמר
ונדבחה נדרפה: (ג) שם
אמירה ק"א מחליין רבנן:
(ד) שם כלאה ישאל כי
הוא ישאג ויחרדו
בנים מים אלא גמי
השיטה: (ה) רש"י ד"ה
ירא ה' כלל ומיתת את
נמקס: (ו) ד"ה אשר
הלך וכו'. חשך רומע
עלמנו מלהשכים לביהב"ב
הס"ד: (ז) ד"ה אחורי
וכו'. מוקס לה אביי
כלל ואלו נתי' נמקס:

לעזי רש"י

ש"ד"ן. פירוש לוחא
(רש"י שנת דף ל ע"ב
ד"ה ללות ועיין רש"י
כ"ז דף כה ע"א ד"ה
ליהי לוחא לתפלה):

הנהגות הגר"א

[א] גמרא. לדבר הלכה.
נ"ב גי' הרי"ף והר"ם
מצוה:

גליון הש"ס

גמ' מיד הוא כועס
כו'. ע"י סו"ק פרשת
תזריע (דף קל"א ע"א)
וע"י תשובת רש"י סי'
נ': שם כל הנהגה
מסעודת חתן כו'.
מג"א סימן קנ"ו:

תורה אור השלם

א) מי בכב ירא יי שמע
בקול עבדו אשר הלך
חשבים ואין נתי לו
יבטח בשם יי (ישענן
באלהיו: [ישעיה ג' י])

ב) מדינ פאתי ואין
איש קראתי ואין עונה
הקצור קצרה יד'
מפרות ואם אין בי כח
להציל הן בגערתי
אחרוב ים אישים
נהרות מדינ תבאש
גתם מאין מים ותמת
במצאנו: [ישעיה ג' ב]

ג) וישכם אברהם
בפקד אל המקום אשר
עמד שם את פני יי:
[בראשית יט, כז]

ובד"הו כתיבי באדרעיה. כל הכתובים הללו כתובים זרוע צית
אחד שאותן של יד אינן אלא צית אחד כדאמרינן זמנמות (דף לז):
ולד הפרשיות כתובות זו: משא"ל בו. מה טעם של פלוני למה לא צא:
ירא את ה' (ה). שהיה רגיל לצא אליו: אשר הלך חשבים ואין נוגה לו.

אשר עתה הלך למקום חשך (ו) אשר
ימנע עצמו מלהשכים לפתחי: ואין
עונה. שיעור שיוכלו לענות דבר
קדושה: אלהי אברהם. שקבע מקום
לתפלתו: בעזרו. כלך שהיה עוזר
לצרכה: אל יפסיע פסיעה גסה.
לפי שמראה עצמו שטוב צית
הכנסת דומה עליו כמשוי: נדרפה.
לשון מרובה משמע שהרודף רץ:
לפרקא. לשמוע הדרשה: מחליין
רבנן שבתא. דלמר מר (שנת ד' קי):
אסור לפסוע פסיעה גסה צצת
שנאמר "אס תשיצ משנת רגלך": אגרא
דפרקא. עיקר קצול שכן הצריות
הרעים לשמוע דרשה מפי חכם היא
שכן המרובה שהרי רוצם אינס
מצבים להעמיד גרסא ולומר שמועה
מפי רבן לאחר זמן שיקצלו שכן
למוד: אגרא דב"ה. צצת שלפני הרגל
סהכל נאספין לשמוע הלכות הרגל:
אגרא דשמעתא פברא. שהוא יגע
וטורח ומתשד להבין טעמו של דבר:
אגרא דתענית' צדקתא. שנותנין
דקה לערצ לפרנסת העניים (ה) שהמענו
היום: דלויי. להרים קול כלשון
נהי ועגמה נפש שיצבו השומעים:

לעולם יירצן אדם יא לדבר הלכה ואפילו בשבת שנא' (א) אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו' (ד) אנה גמי דהישנא: אמר
ר' יורא אגרא דפרקא רהטא אמר אביי אגרא דכלה דוחקא אמר רבא אגרא דשמעתא סברא אמר רב פפא
אגרא דבי טמאי (ב) שתיקווא אמר מר זוטרא אגרא דתעניתא צדקתא אמר רב ששת י אגרא דהספדא דלויי אמר
רב אשי אגרא דבי הלולי מילי: (ג) אמר רב הונא "כל המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר (ו) סביב
רשעים יתהלכון אמר אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן
בה ההוא גברא דקא (ז) מצלי אחורי בי כנישתא ולא מהדר אפיה לבי כנישתא חלף אליהו חזייה אידמי ליה
כטייעא א"ל כדו בר" קיימת קמי מוך שלף ספסרא וקטליה א"ל ההוא מרבנן לרב כיבי בר אביי ואמרי לה רב
כיבי לרב נחמן בר יצחק מאי (ח) כרום ולות לבני אדם אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם
מולולין בהן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום שנאמר כרום
ולות לבני אדם מאי כרום כי אתא רב דימי אמר עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו וכיון שחמה זורחת
מסתהפך לכמה גוונים ר' אמי ור' אסי דאמרי תרווייהו כאילו נדון בשני דינים אש ומים שנאמר (י) הרכבת אנוש
לראשנו באנו באש ובמים: ואמר רבי חלבו אמר רב הונא 'לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו
לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר (י) ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' (י) ענני (י) ה' ענני ענני
שתרד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם ר' יוחנן אמר אף בתפלת ערבית שנאמר (י) תכון
תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב רב נחמן בר יצחק אמר אף תפלת שחרית שנאמר (י) ה' בקר תשמע
קולי בקר אעריך לך ואצפה: וא"ר חלבו אמר רב הונא * כל הנהגה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה
קולות שנאמר (י) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות ואם משמחו מה
שכרו אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות שנאמר (י) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר
ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר וגו' (י) ויהי קול השופר וגו' והאלהים יעננו בקול. איני
והא כתיב (י) וכל העם רואים את הקולות אותן קולות דקודם מתן תורה הוו רבי אבהו אמר כאילו הקריב
תודה שנאמר (י) מביאים תודה בית ה' רב נחמן בר יצחק אמר כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים שנאמר
(י) כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה': וא"ר חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת
שמים דבריו נשמעין שנאמר (י) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו' מאי (י) כי זה כל האדם
(י) א"ר אלעזר אמר הקב"ה כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד
כל העולם כולו ר' שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה ר' שמעון בן זומא (י) אומר (י) כל העולם כולו לא נברא
אלא לצוות (י) לזה: וא"ר חלבו אמר רב הונא כל שיועד בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר
(י) בקש שלום ורדפהו ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גולן שנאמר (י) ואתם בערתם הכרם גולת העני בבתיכם:

מילי. לשמח החמן צדכרים: אחורי בית הכנסת. כל פתחי צית
הכנסת היו צמורה והכי חניא צחוספתא דמגילה (פרק ג) מעין
מקדש ומשכן פיהם למערב ואחוריהם למזרח והתפלת אחורי צית
הכנסת ואינו מחזיר פניו לצית הכנסת נראה ככופר צמי שהצטור
מתפללין לפניו והא דרז הונא מוקי
לה לאצי (י) כלל מהדר אפיה לבי
כנישתא: חלף ההוא פיינא. קוחר
ערבי: כדו בר. (י) כדו שמי צר רשות
כי הלי דלמרינן צסוכה (ד' מה): הא
דעיילי צצר: כרום ולות. סיפיה
דקרא דלעיל: דברים שעומדים
ברומו של עולם. כגון תפלה שעולה
למעלה: כיון שנצטרך אדם לבריות.
הוא זל צענייה: לראשנו. להיות
נושה צנו דמרגמינן כנושה (שמות כב)
כרשא: עובר בחמשה קולות. מנול
צחמשה קולות שצריך צהן הקצ"ה
את ישראל: אותן קולות דקודם מתן
תורה הוו. הן קולות צחמרי היינו
הן דלירי צכו לעיל וקאמר דנרצין
היו ואע"פ שהקול אינו נראה זה נראה:
מביאים תודה בית ה'. כי אשיב את
שבות וגו'. סיפיה דקרא דחמשה קולות
דלעיל הוא: בשביל זה. שיצרא זה:
לצוות. של"וץ צלע"ז: גולת העני.
והלל אף גולת העשיר גולה היא
אלא גולת העני שאין לו כלום לגולל
ממנו אלא שלא להשיצ על שלומו:
ועננע

אמר רבי יורא מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דקא רהטי לפרקא בשבתא אמינא
קא מחליין (א) רבנן שבתא כיון דשמענא להא דרבי תנחום א"ר יהושע בן לוי
לעולם יירצן אדם יא לדבר הלכה ואפילו בשבת שנא' (א) אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו' (ד) אנה גמי דהישנא: אמר
ר' יורא אגרא דפרקא רהטא אמר אביי אגרא דכלה דוחקא אמר רבא אגרא דשמעתא סברא אמר רב פפא
אגרא דבי טמאי (ב) שתיקווא אמר מר זוטרא אגרא דתעניתא צדקתא אמר רב ששת י אגרא דהספדא דלויי אמר
רב אשי אגרא דבי הלולי מילי: (ג) אמר רב הונא "כל המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר (ו) סביב
רשעים יתהלכון אמר אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן
בה ההוא גברא דקא (ז) מצלי אחורי בי כנישתא ולא מהדר אפיה לבי כנישתא חלף אליהו חזייה אידמי ליה
כטייעא א"ל כדו בר" קיימת קמי מוך שלף ספסרא וקטליה א"ל ההוא מרבנן לרב כיבי בר אביי ואמרי לה רב
כיבי לרב נחמן בר יצחק מאי (ח) כרום ולות לבני אדם אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם
מולולין בהן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום שנאמר כרום
ולות לבני אדם מאי כרום כי אתא רב דימי אמר עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו וכיון שחמה זורחת
מסתהפך לכמה גוונים ר' אמי ור' אסי דאמרי תרווייהו כאילו נדון בשני דינים אש ומים שנאמר (י) הרכבת אנוש
לראשנו באנו באש ובמים: ואמר רבי חלבו אמר רב הונא 'לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו
לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר (י) ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' (י) ענני (י) ה' ענני ענני
שתרד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם ר' יוחנן אמר אף בתפלת ערבית שנאמר (י) תכון
תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב רב נחמן בר יצחק אמר אף תפלת שחרית שנאמר (י) ה' בקר תשמע
קולי בקר אעריך לך ואצפה: וא"ר חלבו אמר רב הונא * כל הנהגה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה
קולות שנאמר (י) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות ואם משמחו מה
שכרו אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות שנאמר (י) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר
ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר וגו' (י) ויהי קול השופר וגו' והאלהים יעננו בקול. איני
והא כתיב (י) וכל העם רואים את הקולות אותן קולות דקודם מתן תורה הוו רבי אבהו אמר כאילו הקריב
תודה שנאמר (י) מביאים תודה בית ה' רב נחמן בר יצחק אמר כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים שנאמר
(י) כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה': וא"ר חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת
שמים דבריו נשמעין שנאמר (י) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו' מאי (י) כי זה כל האדם
(י) א"ר אלעזר אמר הקב"ה כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד
כל העולם כולו ר' שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה ר' שמעון בן זומא (י) אומר (י) כל העולם כולו לא נברא
אלא לצוות (י) לזה: וא"ר חלבו אמר רב הונא כל שיועד בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר
(י) בקש שלום ורדפהו ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גולן שנאמר (י) ואתם בערתם הכרם גולת העני בבתיכם:

אמר

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) ע"ל ד"ז ע"ב
(ב) לקמן כו: ג) ג' ע"ב
עירובין יט: ד"ה ולא
לחזקין. (ד) לקמן טו:
(ה) גמ' לז: (ו) עיין
לקמן נח. (מהרש"א)
(ז) ישעיה נח יג. (ח) עיין
סנהדרין דף לה. ובש"י
(ט).

ליקוטי רש"י

יבטח בשם ה'. כי הוא
יחליו [ישעיה ג' י]. מדרג
באתי. להקדקד חלכס
ואין חס מי מכם פונה
אלי [שם, ב]. פסיעה
גסה. פסיעה גסה יותר
מאלה פסיעה צנוטה
אלה [שבת קנ:]. כאריה
ישאג וכי הוא ישאג
ויחרדו בנים מים.
עוד ישאל להם כאריה
שיאלו מן הגלות וילכו
אחריו [הושע יא, יז].
אגרא דבי טמאי.
עמיל עצמות ודומה לו
נמשכת כלים בית מלא
עמיל ופי' רב הלי מלא
עמיל בית שהוא מלא
עצמות והכל רחיש על זה
מדרגות רבה דקמני
לדרינוס שחיק עמיל
דהיינו שחיק עצמות ולקמן
טמיל גלשון ארמי
עצמות וכן פי' רב הלי
בפירושו של טהרות צית
שהוא מלא עמיל מלא
עצמות [שבת קנב:]. לבי
טמיל. לביט המת וכו'
דקמני (לאלות פקד ט"ז
מ"ג) בית מלא עמיל מלא
מחיס [רשב"ם ב"ב קסז:].
וי"א כי טעמא בית האל
שמענינוס אלוהו צדכרים
לנחמו וצכמה דוכמין
כחצי צבראשית רבה עמיל
כלל עיין לשון אלל
[סנהדרין קיג:]. אגרא
דתעניתא צדקתא.
רגילין היו גללי חממת
לעשות דקה [סנהדרין
לה:]. דלויי. שנגניה
קולו להספד [פרק כח:].
כטייעא. ישמעאל שבת
פכ. סוחר ישמעאל
[רשב"ם ב"ב עג:]. ענני
ה'. ענני. ענני כלש ענני
נמטר כן מ"י ורבותיו
אלמרו ענני כלש ענני שלא
יאמרו מעשה כשפים הם
[מלכים א' יח, לז]. ש"א
יאמרו מעשה
כשפים. שחיקו דעמס
מלל צלנס חממה של
רשע להכמיטי ולומר על
ידי כשפים הנאלי האש
הזאת [לקמן טו:]. משאת
כפי. מה שאני נושא כפי
אלך [ההלים קמא, ב].
בקר תשמע קולי.
בנוקי אני קורא לך וכו'.
בקר אעריך לך. מפלתי
על זאת. אעריך לשון
מערכה הוא כך חזרו
מנחם [שם, ד]. רואים
את הקולות. רואין את
הנשמע שלי אפשר לללות
מקום אחר. את
הקולות. הוולגין מפי
הגבורה [שמות כ, טז]. כי
זה כל האדם. כי לנדר
הזה נצרך כל האדם
[קהל יב, יג]. צבאות.
לוחא של"ש [שבת ל:].
בקש שלום. נמקומן.
ורדפהו. נמקום אחר
[ההלים לה, טז].

הנהגות וצינונים (א) בכתי הגירסא די חסיד די עניו וכ"ה הלשון סנהדרין יא ע"א, סוטה מט ע"ב, וע"ג
ברכות יונה, (והנה אי גרסין חסיד ואח"כ עניו או איפכא תלוי אי גרסין בעי' כ ע"ב
חסידות מביא ליד עונה או עונה מביא ליד חסידות) (שפ"ח:) [3] ג"א ואמר (גליין): [ג] בית אבל וי"א בית
עצמו של מתים (ע"ל דף נט. רש"י ד"ה אובא טמאי) (גליין): [ד] בסמ"ג (עשין יב) משמע שונוס הדורי (מכתבי
תורה מבעל אמרי אמת סי' קמט): [ט] בכתי' נוסף א"ר חלבו אמר רב הונא, (והיא הגירסא האמיתית, דכולהו
מימרות דר' חלבו א"ר הונא ניהו), וכ"ה בריף וברא"ש ובספרי יריד: [ו] בכתי' רותבה מצלי: [ז] ס"א חלף
ההוא פיינא חזייה א"ר כדו (גי' הערך כדובר) (גליין) וכ"ה גירסת רש"י והרי"ף והרא"ש. ובדערן לפנינו
איתא כדובר ובדפדפי' ובכתי' כדו בר: [ט] ס"א ע"לוי (גליין): [ט] בכתי' ליתא כל הקטע "עניו וכו' מעשה
כשפים הם", (וכתב בדק"ס דתכן הוא דמה עניו כאן ומהא דלקמן ט ע"ב בא לכאן כט"ס) ועיין צל"ח: [י] [בשבת
שם אית' שמעון בן עזאי יעי' ברטנורה רפ"ד דאבות ורש"י קדושין מט ע"ב ד"ה בן עזאי] (גליין): [כ] עיין בערך
ערך צבת שהביא גירסא אלא "צבבות לוח: [ל] כגמרא (שבת קיג ע"א) מפיך לה מדכתיב "מעשות דרכיך" שלא
יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול וכ"ה ברש"י שבת קיג ע"ב ד"ה מהו לפסוע וי"ל דרש"י הביא רישא דקרא וצריך
לגרוס וגו' (שפתי חכמים): [מ] בשתי רשויות בן נוסף ברש"י בעין יעקב (גליין):

ג) סוף דבר ההל' נשמע את האלהים ירא ואת
צ"י במשפט יבוא עם יקני עמי ושריו ואתם בערתם הכרם גולת העני בבתיכם: [ישעיה ג' יד]

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) [נכרות דף נט:]; **(ב)** [גדרים לח:]; ועיין תוספות מנחות צט: ד"ה מלמד, **(ג)** עיין תוספות מנחות לג: ד"ה הא דעבידא, **(ד)** [וימלא מג: וס"נ], **(ה)** כלים פ"ד מ"ג (1) מנחות מא: (עיי"ש ברש"י), **(ו)** דף יג:, **(ז)** [נכרות יח:]; **(ח)** ורשב"י כנור בב"מ כט:, **(ט)** מנחות מא: **(ל)** מ"ס ראשון דפסס.

הגהות הב"ח

(א) גמ' עשין לספריהם: **(ב)** שם לא מהן חזי טפס אצבע לכותל זה ואצבע לכותל זה כ"ל ומינה ומחלה נמחק ב' פעמים: **(ג)** שם מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה וגו' ולרגו: **(ד)** שם מלך היה מונח ולא: **(ה)** רש"י ד"ה דילמא וכי' ד' מאה ספרי תורות לא כתב דאין פנאי ללמד אחד לכתוב כולי האי הס"ד: **(ו)** תוס' ד"ה אלצע וכו' מקשה שנים עשר ב"ב היכי יתבי:

תורה אור השלם

(א) תורה צוה לנו משה מוציאה קהלת יעקב: [דברים ג, ד]

(ב) אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הניח שם משה בחרב אשר פרת יי עם בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: [מלכים א ה, ט]

(ג) אפריון עשה לו הקלף שלמה מעצי הקנזו: עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מכות רשעלים:

[שיר השירים ג, יז]

(ד) וקלחתם את ארון יי ונתתם אתו אל העגלה ואת קלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשיבמו בארנו מצדו ושלחתם אתו והקלד:

[שמואל א ג, ח]

(ה) לקח את ספר התורה הנה ושמתם אתו מצד ארון ברית יי אלהיהם והנה שם קד יעזר: [דברים לא, כו]

ליקוטי רש"י

גוי"ל. מעובד בעפפס [שבת עט:].

[דברים לא, כו]

הגהות וציונים

(א) גירסת הרא"ש והר"ש לתחלת (רש"ש): **(ב)** ג"א אובלות: (גליין): **(ג)** ציל השירה [גליין], כ"ה שם בפסוק כב, אבל בפסוק ט שם תביח "התורה", ובתנח"ך (בית יצחק): **(ד)** [אין ורק] (גליין), בכל הדפוי' ליתא ד' תיבות "אין מיעוט אחר מיעוט" ומה"ד אכין ורקין שני מיעוטי, ומההרש"ל בדפו"ר הגיה אין ורק שני מיעוטי, וכ"ה בכמה דפו", ובדפוסים המאוחרים הוסיפו ושבוש, וכן שבשו במהרש"ל והדפיסו "אכין ורקין" שני מיעוטיך (הגהות דק"ס אות ה): **(ה)** במדרת רחבן (דפו"י): **(ו)** [בשבת עט ע"ב ד"ה קלף כתבו דבלשון יוין] (גליין): **(ז)** [ובסיפא כן גרסי" "ומחצה" (רש"ש): **(ח)** שם איתא "חוטא כל יקריב" קאמרין, ותוספות מעתיק הכוונה כדי להשוות לזה עמודים (דבש תמר):

ואם בא לַחֲתוֹךְ חוֹתֵךְ מֵאֵי קֶאֱמֵר. מאי למימרא הכל מודים דאס כל אחד ואחד צפני עצמו טפי עדיף: הכי קאמר. ומתחיל מלמעלה ולא יניח חלק שהרי אס צא לחתוך חותך ונמנא זה ראש הכרך וגנאי הוא לו להיות דף זה משונה מחצירו על חס: בדי ג"גא. קס"ד חד שיעורא יאיז ליה לתחילתו וסופו: לפפריהן.

לספרי תורה: לא ארכו יותר ע"ל הקיפו. כריך ללמנא הכתב לפי עוצי הקלפי' לשגיגמור יהא חוט המקיף את עוציו כמדת ארכו: שיעור ספר תורה בכמה. ארכו מיציעא להו: בגוי"ל. שהוא עב והקיפו גדול כריך ששה טפחים זו היא מדה להיות נגמר צששה טפחים היקף צכתב צינוני: ולא איתרמי ליה. ארכו כהקיפו: איתרמי ליה. ארכו כהקיפו: דילמא תורה צוה לנו משה מורשה כתב. ארצע מאות פעמים אצל ארצע מאה (ה) ספרים אין פנאי ללמד אחד לכתוב: שתים כנגד שתים. שמי גפנים כנגד שמים וא' יואל זנב צנך קרוי כרס לגבי לחזור עליו מעורכי המלחמה צמסכת סוטה (דף מג:). באמה בת ששה טפחים. ר"מ לטעמיה דלמר (סוטה ה:). כל האמות היו צינוניות: לארכו ש"ל ארון, זו אלל זו: אובלות. תופסות כך לשון המשנה (מדות פ"ג מ"א) אוכל דדרוס אמה אחת גבי יסוד המונח ואף צלשון מקרא כי יוכלו אתיקס מהנה צספר יחזקאל (מג:). צא מהם טפח. לעוצי הכתלים שהרי מצחון נמדד אמתי' וחזי ארכו: ס"ת. שכתב משה כמו שנלמר וכתוב משה את (התורה^(א)) וגו' (דברים לא): אין [מיעוט אחר מיעוט]. אך^(ב) ורק שני מיעוטין הן: שבהן ס"ת מונח. ארכו לרצו של ארון: פירגסת ארון לארכו. כלומר מלאת כל חללו לארכו ופירסת לרכי מדמו: ששה טפחים. צמדת רחצו^(ב): בדי שלא יהא ס"ת בו. כלומר לא היה כריך להיות רחצו כל כך אלא צשצל ס"ת המונח אורכו לרוחב הארון שלא יהא נכנס ויואל צדוק: ר"י אומר. מדת הארון צלמה של ה' טפחים היתה רצי יהודה לטעמיה דקלמר^(ב) אמת כלים צלמה צת תמשה: מונחות לארכו ש"ל ארון. ומטולות על רוחבן ולא על חודן: אצבע לבותל זה. שהטפת ארצע אלצעות ולמאן דגרים אלצע ומחלה צאלצע קטנה קלמר שהטפת ד' צגודל וחמש צאלצע ושש צקטנה^(ב): שבו עמודים עומדים. צ' עמודי כסף כמין עמודי ספר תורה שוכנים לארכו והלוחות ציניהן שנלמר עמודיו עשה כסף: מונח שם בצדו. של ארון: ועליו ס"ת מונח. ולקמיה פריך מעיקרא היכי הוה מונח:

[דברים לא, כו]

תורה אור השלם
(א) תורה צוה לנו משה מוציאה קהלת יעקב: [דברים ג, ד]
(ב) אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הניח שם משה בחרב אשר פרת יי עם בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: [מלכים א ה, ט]
(ג) אפריון עשה לו הקלף שלמה מעצי הקנזו: עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מכות רשעלים:
(ד) וקלחתם את ארון יי ונתתם אתו אל העגלה ואת קלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשיבמו בארנו מצדו ושלחתם אתו והקלד:
(ה) לקח את ספר התורה הנה ושמתם אתו מצד ארון ברית יי אלהיהם והנה שם קד יעזר: [דברים לא, כו]
(ו) תוס' ד"ה אלצע וכו' מקשה שנים עשר ב"ב היכי יתבי:
(ז) א"ל רבא לר' זורא נטע ר' ינאי ארבע מאה כרמי א"ל דילמא שתים כנגד שתים ואחת יוצא זנב מיתיבי ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו באמה בת ששה טפחים ^א והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה מונחות כנגד ארכו של ארון^ב כמה לוחות אוכלות בארון שנים עשר טפחים נשתיירו שם שלשה טפחים צא מהן טפח חציו לכותל זה וחציו לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים שבהן ספר תורה מונח שנאמ'^ב אין בארון רק שני לוחות האבנים אשר הניח שם משה [וגו'] מאי אין בארון רק מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ס"ת שמונח בארון פירגסת ארון לארכו צא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות אוכלות בארון ששה טפחים נשתיירו שם שלשה טפחים צא מהן טפח חציו לכותל זה וחציו לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים שבהן ספר תורה מונח שנאמ'^ב אין בארון רק שני לוחות האבנים אשר הניח שם משה [וגו'] מאי אין בארון רק מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ס"ת שמונח בארון פירגסת ארון לארכו צא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות אוכלות בארון שנים עשר טפחים נשתייר שם חצי טפח אצבע לבותל זה ואצבע לכותל זה פירגסת ארון לארכו צא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות אוגדות^ט בארון ששה טפחים נשתייר שם טפח ומחצה צא מהן חצי טפח אצבע ^(ב) ומחצה לבותל זה ואצבע ומחצה לבותל זה נשתייר שם טפח שבו עמודין רפידתו זהב מרכבו ארגמן ^(א) וגו' וארגו ששיגרו בו פלשתים דורון לאלהי ישראל מונח מצדו שנאמר ^(ז) ואת כלי הזהב אשר השבותם לו אשם תשימו בארגו מצדו ושלחתם אותו והלך ועליו ס"ת מונח שנאמר ^(ח) לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' מצד ^(ז) הוא מונח ולא בתוכו ומה אני מקיים אין בארון רק לרבות שברי

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

יד. שאם בא לַחֲתוֹךְ חוֹתֵךְ. מימה לרצצ"א הא אמר לעיל" צשתי כריכות חולקין ופ"ה כגון תורה צנךך אחד ונציאים צנךך א' משמע אצל תורה ונציאים צנךך א' אין חולקין אפי' שניהן רוצים וא"כ היכי אמר הכא דמותך יש לומר דלא היו ציון הספר אלא כשחותך מחמת חלוקה: **בגוי"ל** ששה טפחים בקף בכמה. גויל הוא עור שלא ניתקן כלל אלא שהשירו את השער וכותצין צו צמקוס שער ולהכי קרי ליה גויל שצינו מחוקן כדלמר לעיל (דף ג.) גויל אצני דלא משפיין ופעמים חותצין אותו לשנים דךך עוציו ואותו שכלפי שער קרוי קלף ואותו שלצד צשר קרוי דוכסוסטוס ולשון דוכסוסטוס הוי פירושו מקוס צשר דצלשון מדי^(א) קורין לצשר סוסטוס ודוך היינו מקוס כמו ^(ב) דוך פלוני וכותצין על הקלף לצד צשר כדלמר צפ' המוציא (שבת עט: ^(ב)) ועל דוכסוסטוס לצד שער וצשניהם צמקוס חתך דשס הוא טווצ לכתוב ושלנו דין קלף יש להם ולא דין דוכסוסטוס ולכן כותצין עליהם תפילין שאין כשרים על דוכסוסטוס אלא על הקלף כדלמר צהמוציא יין (סס):

דילמא תורה צוה. ואומר ר"ת דאותו פסוק קרוי תורה כדלמר צפ' ג' דסוכה (דף מב) קטן היודע לדבר אציו מלמדו תורה מאי תורה תוה לנו משה: **שלא** יהא ספר תורה יוצא ונכנס בשהוא דחוק. וא"ת והלא לא היו מוציאין אותו מן הארון דהא ליכנס צצית קדש הקדשים וציוס הכפורים לא אשכחן צסדר יומא שהיה מוציאו וי"ל דללוך כדי לתקן שרי ליכנס צצית קדש הקדשים כדלמרנין צעירוצין (דף קה.) והי"י יכולין ליכנס שס כדי לתקן ספר תורה כדי שלא יתעפש ויתקלקל^(א) וגם משחרצ משכן סילה עד צצנה שלמה צית המקדש היו יכולין להוציאו מן הארון ולעיינ צו: **אצבע** ומחצה לבותל זה. נראה לר"ת דלא גרס ומחלה אלא אלצע לכותל זה דאי גרס ומחלה חיקשי שנים עשר ^(א) היכי יתצי דפרריך לקמן אלא אלצע גרס וזוטריה דהויין ששה צטפת^(ב): **שבהן** עמודים עומדין. נראה לר"ת דסימן להעמדת ישראל היה ולא עשאווס של זהצ שלא להזכיר מעשה העגל דאין קטיגור נעשה סטיגור וכן אמרינן [צ"ר^(ה)] (דף כו.) דמשוס הכי לא היה כהן משמש לפני ולפנים צויה"כ צצגדי זהצ משוס דאין קטיגור נעשה סטיגור והתם פריך והא הוה ארון שהיה של זהצ והיה לפניוס ומשני מכפר^(ב) קלמרני' והני עמודים נמי היו כמו מכפר שהם עשויס סימן להעמדת ישראל והוא שיקד הפייט^(ב) תצנית אות יוסף עמודיו עשה כסף צשצל תצנית אות יוסף סימן של יוסף דהיינו עגל דיוסף נקרא שור שנלמר (דברים לג) צנור שורו דער לו לכך עמודיו עשה כסף ולא זהצ שלא להזכיר מעשה העגל:

[דברים לא, כו]

שמונה נביאים ח' ספרים של נביאים. ועושה בראשו של ספר תורה חלק כשיעור לגול עמוד בתחלתו והאי תחלה הוי סוף הספר לפי כי בסוף מתחילין לגלגל המגילה ומגלגל והולך עד ראש לפי שכל ספריהם נכתבין בעין מגילה ולא בקנטרסים (והם) והכי נמי מניח מן הקלף חלק בסוף כל הכרך שהוא תחלת הספר כשיעור שיכול לגול את כל ההיקף על אותו חלק כדי שיהא משמש הקלף פנוי לכתבי הקדש: קשיא עמוד דלעיל קתני בראשו כדי לגול עמוד והכא קתני תחלת הספר וסופו כדי לגול עמוד. האי כדי לגול דבאיייתא נמי לצדדין קתני כדאמרן דתחלה כדי לגול עמוד ובסוף כדי לגול היקף. רב אשי אמר לעולם לא קתני לצדדין אלא תחלתו וסופו כדי לגול עמוד ובספר תורה מיירי דלאמצעיתיו נגלל על ב' עמודים שבו אחד ואמטו להכי צריך להניח כדי היקף כדאמרן. ולא אורכו יותר על הקיפו שכשמושכין אותו בחוט של משיחה לאורכו של דף ומקיפין מן אותו חוט היקף הספר תורה שיהא שרים במדה. ויהי ביה עינייהו קינאו (אדון) בו שך כיון. תורה צוה לנו כתב דדומה עליו חזמא. ורמיניהו מקשה על מאי דאמר שיהא ס"ת הקיפו כאורכו. וארון שעשה משה היה דומה שאין לה כיסוי שבכפרת היה מכוסה. באמת בת ו' טפחים. ואמתים וחצי אורכו עולין לט"ו טפחים: וכמה לוחות אוגדות בארון. כלומר כמה מחזיקות בארון. י"ב טפחים' שהיו מונחין הלוחות זו בצד זו. ואין ורק תרי מיעוטי לרבות ספר תורה שמונח בארון באותן ב' טפחים נשתיירו ב' טפחים פנוי טפח לצד כותל זה וטפח לצד כותל זה שכל אותן ב' טפחים משימין ידיהן אחת מיכן ואחת מיכן ומוציאין אותו לחוץ כדי שלא יהא נכנס ויוצא בדוחק: שבו באותו טפח עמודיו של ארון עומדין שנאמר אפריון עשה לו זה המלך שלמה. המלך שהשלום שלו וכתב עמודיו עשה כסף של ארון. בצידו מבחוץ.

תרי שברי

שמונה נביאים ח' ספרים של נביאים. ועושה בראשו של ספר תורה חלק כשיעור לגול עמוד בתחלתו והאי תחלה הוי סוף הספר לפי כי בסוף מתחילין לגלגל המגילה ומגלגל והולך עד ראש לפי שכל ספריהם נכתבין בעין מגילה ולא בקנטרסים (והם) והכי נמי מניח מן הקלף חלק בסוף כל הכרך שהוא תחלת הספר כשיעור שיכול לגול את כל ההיקף על אותו חלק כדי שיהא משמש הקלף פנוי לכתבי הקדש: קשיא עמוד דלעיל קתני בראשו כדי לגול עמוד והכא קתני תחלת הספר וסופו כדי לגול עמוד. האי כדי לגול דבאיייתא נמי לצדדין קתני כדאמרן דתחלה כדי לגול עמוד ובסוף כדי לגול היקף. רב אשי אמר לעולם לא קתני לצדדין אלא תחלתו וסופו כדי לגול עמוד ובספר תורה מיירי דלאמצעיתיו נגלל על ב' עמודים שבו אחד ואמטו להכי צריך להניח כדי היקף כדאמרן. ולא אורכו יותר על הקיפו שכשמושכין אותו בחוט של משיחה לאורכו של דף ומקיפין מן אותו חוט היקף הספר תורה שיהא שרים במדה. ויהי ביה עינייהו קינאו (אדון) בו שך כיון. תורה צוה לנו כתב דדומה עליו חזמא. ורמיניהו מקשה על מאי דאמר שיהא ס"ת הקיפו כאורכו. וארון שעשה משה היה דומה שאין לה כיסוי שבכפרת היה מכוסה. באמת בת ו' טפחים. ואמתים וחצי אורכו עולין לט"ו טפחים: וכמה לוחות אוגדות בארון. כלומר כמה מחזיקות בארון. י"ב טפחים' שהיו מונחין הלוחות זו בצד זו. ואין ורק תרי מיעוטי לרבות ספר תורה שמונח בארון באותן ב' טפחים נשתיירו ב' טפחים פנוי טפח לצד כותל זה וטפח לצד כותל זה שכל אותן ב' טפחים משימין ידיהן אחת מיכן ואחת מיכן ומוציאין אותו לחוץ כדי שלא יהא נכנס ויוצא בדוחק: שבו באותו טפח עמודיו של ארון עומדין שנאמר אפריון עשה לו זה המלך שלמה. המלך שהשלום שלו וכתב עמודיו עשה כסף של ארון. בצידו מבחוץ.

הודפס מאתר אוצר החכמה
tablet.otzar.org
עמוד 37

עין משפט

נר מצוה

קבו א ממי פ"ו מהל' ס"ת הל' טו סמג עשין דה (טוש"ע סס):
קבו ב ג ממי פ"ט מהל' ס"ת הלכה צ סמג עשין דה (טוש"ע י"ד סי' רעג סעיף א:

קבה ד ממי שס וסמג שס טוש"ע י"ד סי' רעת סעיף ב:

קבב ה ו ז ממי שס פ"ט הלכה א וסמג שס טוש"ע י"ד סי' רעצ סעיף א [וצבז אלפס הלכות ספר תורה דף סו]:

רבינו גרשום

הא דרב נחמן מאי. דאמר לית דינא דגוד. מיפא פת. ובשולי מיני תבשיל. ביסתרקי בל"ע שפי. ואתו לקמיה דרבא אחד היה רוצה בשותפות השפחות ואחד לא היה רוצה והא קא טעין ההוא דלא היה רוצה גוד לעצמן הני תרתי שפחות או אנא איגוד דלא יהא רוצה ודא קא טעין שפחות דכל חד בהני שפחות דכל חד מינייהו צריך לעבודת של הני תרתי שפחות אלא כדקימי מעיקרא בשותפות לוקמו אלמא לית דינא דגוד כרב נחמן: לעולם אית דינא דגוד ושאני התם גבי הני שפחות לית דינא דגוד אלא לוקמי בשותפות משום דכל חד וחד צריך לעבודת דתרייהו וכי אמר ליה חד לחבריה שקול את חדא ואנא חדא ואי לא גוד או איגוד לא מצי למימר הכי מצי למימר ליה הכא לא גוד איכא ולא איגוד איכא דאת לא אפשר לך בלא תרוייהו ואנא לא אפשר לי בלא תרוייהו אבל בעלמא דאפשר בחלוקה אי מעכב חד מצי למימר אידיך גוד או איגוד. והא כתבי הקדש דבשתי כריכות דהני תרי כריכות צריכי לכל חד ואפי' (ב) אוקמינן לה דלעולם אליבא דשמואל דסבר כו' יהודה דאית דינא דגוד כדדייקתן לעיל. כמתרגמינן דלעולם לית דינא דגוד ושאני הכא אמאי חולקין שתי כריכות כגון ששניהם רוצין: מדביק אדם כו' בחד כרך. תורה בפני עצמה משום דאי מדביקן אהדרי כי חזורי הדפין של נביאים נמצא שנעשית התורה שימוש לנביאים. כל אחד ואחד בפני עצמו. והכשרונם. וכלבד שיעית מן הקלף פנוי ד' שטיין בין חומש לחומש כגון בין סיום בראשית לאלה שמות. של שנים עשר. של ספר תרי עשר. מסיים מלמטה. כלומר כשיגיע לסיום ספרו מסיימו מלמטה מאותו דף ומתחיל הספר אחר מלמעלה מדף אחר שאע"פ שאין בסיום אותו ספר כדי השלמת כל אותו דף אפי' הכי מניח אותו דף פנוי מלמטה ומתחיל באחר מלמעלה [ע"כ שייך להך יג:] **שאם באו** לחלוק שיכולין לחתוך ולחלק יפה כבשתי כריכות.

(א) סנהדרין (לח, ב) מיר
כע. מולין ד. וש"ה
(ג) עדיות פ"ח מ"ו,
(ד) ג"ז שס, (ה) (מוספמא
דמיר פ"א), (ו) פסחים
דף ג, (ז) הוריות דף יא,
(ח) פסחים דף סו,
(ט) ויקרא יז יג, (י) סוף
המשנה המובאת כאן,
(כ) סוטה לח ע"א.

(א) תוֹם ד"ה קָשִׁים וְכו' וּמִדְקָדְקִין דָּהֵם. כ"ג וְהִי מִשְׁמַע נִפְתָּחִים סוּף דָּף אֵל דְּלִין עוֹשִׁין חֲטֵרָה שְׂכוּלָה גְרִים שְׂמָא יִדְקָדְקוּ בּוּ וּיִצְאֻהוּ לִידֵי פְסוּל וְע"ס פֶּרֶש"י אֵלֶּל הַחוּם חֲמֵהוּ עַל גִּירְסָתוֹ וְע"ס:

גמ' היב"ל בידינו.
עין חו"ט פ"ז מסנה
ט' דלחצות:

(א) וַיִּשָּׂם מִצְרַף (מִטְרָף) וְקִטְרֵף
בְּקֶרֶף וְסִתֵּר אֶת בְּנֵי מִרְיָ
וַיִּקְסֵם אֹתָם בְּהִיבֵם
וּבְקִסְקֵם וַיְהִי לֵאמֹר
מִגִּישִׁי מִנְחָה בַּעֲדָקָה:
[מִלְכָּה: 2, 3]

א [כתבר אלפס סוף פ] האומר לעיל וכו' יבילין
ממזרח לטבר כרצ
ממזר שנשא שפה וכו'
והניח דא"ל בן יו כספ
מטבר ממזרח
וכו ופי' הגדפס פס שפס
רש"י כספ מטבר הדמור
יקח שפה ורילי מנה
וכו ושהחרנו כו ופי' חס
כחוונה אמיתא של
הרב אלפס וסיים אבל
וכו' עיש' (לגיון):
כ' שם איתא ורררקה
ב [ג] שם איתא (לגיון):
ג דברפס' ונפס שם
כנוסח (המשנה): [ד] שם
איתא וקרבדו בני צין
(לגיון): [ה] ציל' מררר
דפס' (מרר):

כַּכְתִּיבוּ עֵין מֵהֶרָשָׁא
וְרִשְׁתָּן [ט] עֵין
הַמֶּהֱרָשָׁא; [פ] דְּרִפִּין
נִימְרִים; מִי: עֵינֵיהֶם:
[ק] בְּרִפְּוֹס כְּתִיב וְעֵין
שְׂהִיהַּ יָצִין מִכְכַּת
מְדוּת יָצִין צִין מ:)
[י] אֶבְגְּה' דִּילֵן פְּסוּמִים
עֵב עֵיב אֵתֵּלֵהָ
שֶׁאֵלֵךְ בִּרְשׁוֹן בְּעֵצֵמוֹ
תִּרְמֵה עֵצֵ' בְּרִיחוֹת נֹא:
דְּרִשְׁתָּ שֶׁל פְּרִוּן כְּבוֹד
וְרִשׁוֹב עַל אֵלוֹ תִּמְצֵא
תִּחְזֹק כְּלִי רִשׁוֹן
(גִּלְיוֹן); [כ] בְּרִפְּוֹס
כְּתִיב וְעֵין הֵי' לְרוֹשֹׁן,
שֶׁאֲמֹרִים יָצִין הַשֶּׁרֶר
אַחֵר עֲבוּדָה בְּשֵׁת
נִפְיֹר הֵינּוּ מְבֹהֵא יֵהִי
כְּכֹד מִכְכַּת כְּפִים

[illegible]

יותר משאר עובדי כוכבים כדי שיחוספו עליהם
דהא אמר צינמות (77 מו.) עובד כוכבים הוצא ל
מה רחית שצאת להחגיגר מדע שישראל דווים דר
משום דיפרוש הוא דאמר מר קשין גרים לישא

רִים וְלֹא נִהִירָא
גִּייר אֲמֹרִים לוֹ
יָם וְאֲמַרִי הֵתָם
כְּסֻפְתָּ חֲלֻמָּא

ב א ב ג מיי פי"ז מהל'
מלכים הל"ג טו"ש"ע
זא"ע קי"ז סעי' ה
צה"ה:
בא ד דה מיי פי"ד מהל'
מלכים הל"ג טו"ש"ע

מבטור. פי' ר"ש לעזר
לבא שלא יבדילים הקב"ה
מאחר שנדבקו בהם
משפחות ישראל. והר"ף
מפי' בפרקן לדלול בנושא
ששפה כר' טרפון:
משפחה. שנטמעה
נטמעה. ונטמעה עמהם
ממני עושר אין הקב"ה
מבדילים לעתיד לבא
מאחר שנדבקו בהם
משפחות הרבה: ע"ה.
היא מדומעת מקמח
במל ומלח ומורסן כך
כל האיצות משפחות
מעורבת כנגד משפחת בני

שלו
המשפחות הפטריות על
בבלי על ציור שחור
החפסל לראון ישראלי:
לדבורה אחר המשפחות
בבלי, על אהבה לישא
שפסל: למקום סגנה.
הפסל משפחות אהבה
היהגם: חזקלא.
שבורה הבילול על מקום
אין ודלים אהבה משפחה
מחבת מחבת
פטריות נטמעה ואין
החפסל משפחות ממש
אין נטמעה לא חזקלא
החפסל על כשרים ליתר
ומסחרא לבא.
היהודה יטל ראהני
מקומים סגולה לעד
לבא: בית הצריפה.
שבורה מחבת משל:
נודע נטמעה נטמעה:

דומא"ט. פירוש העיר
דומא (עיר הצירה של
מדינת איטליה):
ברד"ק. פירוש נעימה,
מסוס קול (ע"ש "לבומו
קלא" מגילה לב ע"א,
סוכה נא ע"א, ע"ז מז
ע"א, ערדן יא ע"א):

[illegible]

חָמָא נִשְׁפַּל עִמָּהֶם ר' חֲנִינָא בִּר חָמָא אִמְר
בְּר' יוֹסִי שְׁאֵמֵר מִשּׁוּם אֲבִיו כָּל אֲרָצוֹת עֵינִי
עֵיסָה לִבְבֵּל בִּימֵי רַבִּי פְנַחַם בִּקְשׁוּ לַעֲשׂוֹת
לָהֶם לַעֲבֹדָיו כְּשֹׁאֲנִי אֹמֵר שְׁנֵי דְבָרִים כְּבִיחַ
כִּי עֵיילָא אִמְר לָהֶם ^א אִין שְׁחִיטָה לַעֲוֹן מִן הַהִר
לָהּ כָּל אֲרָצוֹת עֵיסָה לָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
וּרְצוּ רְצוּ אַחֲרֵיהּ וְלֹא תִגְעוּהוּ יִשְׁבוּ וּבִדְקוּ עַד
יִיחָנָן ^ב הִיכְלָא בִידֵינוּ הִיא אֲבָל מָה אַעֲשֶׂה
סָבֵר לֵה כִּר' יִצְחָק דָּאִמֵּר ר' יִצְחָק מִשְׁפַּחָה ^א
אֲנִי נָמִי תִנְיָנָא ^ב מִשְׁפַּחַת בֵּית הַצִּירִפָּה הִיתָה
בְּרוּעָה ^ג עוֹד אַחֲרָת הִיתָה ^ד וְקִרְבָּה בֵּין ^ה צִיּוֹן מִ
וּלְשֹׁחַר לָרַחֵק וּלְקִרְבָּה כְּגוֹן אֵלּוּ דִידְעִין אֲבָל מִ
עוֹד אַחֲרָת הִיתָה וְלֹא רְצוּ חֲכָמִים לְגַלּוּתָהּ אִמְר
וּלְתַלְמִידֵיהּ פַּעַם אַחַת בְּשַׁבּוּעַ וְאִמְרֵי לָהּ

הוא אמר להם כך מקובלי מ' ישמעאל
ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל
קשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל אמר
דברים בבית המדרש מלוני בעריסה ורוצו
לעוף מן התורה אדיתבי וקמעיני בה אמר
אל וארץ ישראל עיסה לבבל נמלוהו בעריסה
שבו ובדקו עד שהגיעו לסכנה ופירשו א"ר
מה אעשה שהרי גדולי הדור נטמעו בה
חזק משפחה שנטמעה נטמעה אמר אביי אף
נצריפה היתה בעבר הירדן וריוקתה כן^ב ציון
בה כן^ב ציון בורוע כגון אלו אליהו בא לטמא
ידיעין אבל משפחה שנטמעה נטמעה תאנא
לגלותה אבל חכמים מוסרים אותו לבניהם
ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן

[illegible]

כל שחר^ל: מכלישים אותו בנשימת אחרים הדברים.
 את קולם בנשימה היו אלו ממחרים להגיש את
 קול שקורין מרוב: אחד אחי אמי שהיה כהן^ל ור'
 מ נשים בשם גבורת כדי להאכילם מרומה: דרובן. לנצח
 : עד שיועד דף. במספחה שחתה נא לידעך זה נמה
 ממה מנחמיו (לפני 77 ש.) ארבע אמהות סקן שמה:
 להשילן

בר יצחק מסבטרא
 אם לא אגלה משפת
 חנה אמר ר' יוחנן ש
 פעם אחת בשבוע ואמר
 כמאן דאמר פעם אחת
 סבר למידרשיה בפירק
 שמי וכתבי ^ע זה זכרי
 ביר"ד ה' ונקרא באל
 היו מוסרין אותו לכ
 שבכחונה והצנענים
 תניא אמר רבי טרפו
 אצל כהן גדול ושמעון
 אמר רב שם בן אריכי
 ועניו ועומד בחצי ^ב
 וכל היודעו והזהיר בו
 מושלת על הבריות ונ
 משמיה דסבא ככל
 שאר ארצות בחזקת
 ישראל מוחזק לפסול
 מוחזק לפסול פסול
 סתמא פסול אמר

נקדש לאחר עבודת איזר
ששם בן ארבע אחיות
קול וטימות חזריהם.
צניע
(ה) מעשה בר' טרפון שקד
לנטור איזה שמה ישחמ
יך אמה לבדוק אחר המש

לעיל ואפילו מחירה שגגל פה מהלכה לתשה מקוין אין לו אלא מדברי סופין
בין מהם מאלו או הרבה נצמה של על ידי סומנים אצל נחירה או עיקר סומ
גירבא. קרייה דיו"ד ה' דלרביע אחרות דרשיה ועטמה תלמיס נז. צ"ע
העלמה. כתיב דה שמי. כתיב זה שמי לעלם הסהלמה. ובתיב זה אברה. ו
סס הקרייה [פסחים ג.]. זה שמי צ"ע. הוא סס המיוחד [סנהדרין גז.]. ססר
[ושמח ג. ח.]. צ"ע. וזה אלם המקדים [בבא מצעא ח.].

בלי שיר שהכל כשרים בהם
עם צוורי ה'לויים בדאמרין

ירושלמי¹⁴ חד אסי¹⁵ אמר לר' פינחס
בן חמא תא נמסור¹⁶ לך השם, אמר ליה
איני יכול¹⁷, דאנא אכיל מעשר¹⁸, ואמר
רב¹⁹ מן²⁰ דרגיל בשם לא יכיל מיכול

מבר נש כלום²¹.

[עב, ב] היום יושב בחיקו של אברהם
אבינו. עיין בקונטרסי בפרק לא יחפור²²

של מ'ב אותיות [ר' במעשה בצלאל שם] ואף
שהוא נהנה משל אחרים. ותירץ הרי"ז דאסור
ליהנות בתורת צדקה, אבל דורון דרך כבוד דלמא
שרי. [וזהו דלא כהת"ס שם שאלישע לא השתמש
בשם כיון שנהנה]. ונראה לכאורה דריא"ז
שבדיקנטי היינו רבי יצחק או"ז, דבאו"ז הל'
ק"ש סי' סוס"י טו רמז רק לקושיא, דאחר שהביא
הירושלמי כתב: וקשיא אלישע. אולם באו"ז לא
תירץ מידי. וכבר עמד על כך בעמודי ירושלים
לירושלמי יומא שם [נדפס שלא במקומו אחר
ירושלמי שקלים] דהאו"ז לא כתב כן, ומשמע
מדבריו שמי שיודע השם גם דרך דורון אסור.
וכן מבואר בשמו בהג"א פ"ק דברכות. וכתב
דצ"ל^{אוצר החכמה} שהיה לר"מ ריקנטי גירסא אחרת באו"ז.
וע"ש שהביא גם ד"ר כאן. גם במנח"ס סו"מ
ס"ג הרגיש שבאו"ז לא מובא כל מה שכתב
ריקנטי בשמו. אולם נמצא ביש"ש חולין פ"ג סי'
ט בשם מ"כ [= מצאתי כתוב] וז"ל: מי שיודע
השם הנכבד צריך שלא יהנה משל אחרים, וקשה
מאלישע שנהנה וכי לא ידע השם [א"ה: ר' שו"ת
חת"ס שם] וכו', אלא ש"מ דוקא אסור ליהנות
דרך צדקה, אבל דורון דרך כבוד אפי' לעשר
דילמא שרי עכ"ל. וכן בתשובת מהר"ם וכן בא"ז
והג"א פ"ק דברכות [סי' י] עכ"ל היש"ש. וע"ש
מש"כ עוד בענינים אלו. [ועי' כתובות קה, ב:
כל המביא דורון וכו']. וכ"ה בדרישה יור"ד סי'
רג סוסק"ב וציין למרדכי ב"ק סי' רב שגם כתב
כן, יעו"ש. וע"ע בהגהות מהרש"ל לטור יור"ד
סי' רנה [בטור מהדורת אל המקורות]. גם ר"ח
יומא לו, ב הביא ירושלמי זה ובכפופ"פ פמ"ד
בסופו אחר שהביא הסוגיא הביא הירושלמי. וכיון
דהראשונים הביאו הירושלמי, צ"ע מש"כ החת"ס
שם ולית הלכתא כירושלמי אלא כהבבלי כאן,
דלא קאמר לה. והאריך בענין זה מהר"י מספינקא
וצ"ל בעל אמרי יוסף במאמרו שבסה"ז בית אהרן
עמ' כו. [ומש"כ החת"ס דאלישע לא ידע השם,

הזכיר שם בנעימת, י"ל שהזכירו לבד ברכת
כהנים שאמר כה שם בן ד' ככתוב, רק בשם זה
הזכיר איזו תפלה וכיו"ב. שו"ר בתוס' רי"ד
הקשה זה ג"כ ולא תירץ עכ"ל הרד"ל. [ועי'
תוס' רי"ד יומא לט, ב ד"ה והצנועים מש"כ
בענין שם של מ"ב אותיות]. ור' תוס' סוטה לח,
א ד"ה או בשם רבינו הלל שניתן לברך בגבולין
ברכת כהנים בשם א-ל או צבאות. והקשו התוס'
שם כקושיא רבינו כאן, הרי בתורה כתוב שם
הויה. ועי' שו"ת אג"מ או"ח ח"א סי' לב (ו)
מש"כ ליישב קושיא התוס'. ויש בזה גם ליישב
קושיא התוס' רי"ד כאן יעו"ש בכל דבריו.
14 יומא פ"ג ה"ז. 15 בירושלמי שם: חד
אסי בציפורין. והיינו רופא שהיה בצפורי. וי"מ
מכת האיסיים, ר' גליון אפרים לירושלמי שם.
16 לפנינו שם: איתא ואנא מסר ליה לך.
17 בירושלמי שם: לית אנא יכיל, אמר למה
א"ל. 18 בתוספות ירושלים או"ח סי' ה הקשה
על הירושלמי, הרי כהנים במקדש היו אוכלין
תרו"מ ומברכים בשם. ואישתמיט ליה לפ"ש דברי
המהרי"ט בסוגיין דפי' הירושלמי דקאי על מעשר
עני. דתרו"מ חלקן של כהנים מקרי, ולא מיקרי
של אחרים. 19 בירושלמי שלפנינו שם: ליתא
דאמר רב. שו"ר שכבר הרגיש בזה החיד"א בשער
יוסף הוריות י, א ד"ה עד שאתה, ומוכיח מזה
שהירושלמי מוסכם. ור' להלן הע' 21 בשם
החת"ס. 20 בירושלמי שם: למאן דרגיל ליה.
21 שמא הכונה היא לפרש מהי הצניעות דבעינן
לענין שם השם. ועי' נו"כ הירושלמי שם. ובשו"ת
חת"ס או"ח סי' קצח הביא דברי רבינו כאן בשם
הירושלמי, ומשמע מדבריו שם שהירושלמי מוסיף
דמלבד דבעינן שיהיה צנוע ועניו, צריך ג"כ שלא
יהנה משום אדם. ובפסקי ריקנטי [ר' בהע' לשו"ת
חת"ס שם] סי' סו הביא בשם הריא"ז שהקשה
על הירושלמי מהא דאמרין בברכות ו, ב דהרוצה
ליהנות יהנה כאלישע, ואלישע הרי ידע אף שם

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

כִּי שֶׁהִיא רֹשֶׁע צוּרָה וְלֹא יִהְיֶה כִּי צִדֵּק יִבְּרָא מִלֵּב אֲשׁוּר וּיִמְלֹא מִיֵּם לְשִׁמּוֹת וּמִתְרַגְמְגֵי (מ"א) וּמִתְרַגְמְגֵי שֶׁשָּׂאוּ אֶת־כָּרָם שֶׁנִּמְלֵךְ בְּדִבְרֵי הַיּוֹמִים (ד' ב') וַיּוֹצֵץ הַמֶּלֶךְ (חֻקִּיָּהוּ) לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בְּחֶדֶשׁ הַשָּׁנָה: בְּיוֹם שְׁלִישִׁים שֶׁ אָדָר. וְאֵעִ"פ שֶׁלֹּא נִתְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ שֶׁעֲדִין לֹא בָּאוּ עָלָיו הַתִּזְוָה חֻבּוֹת עֲצוּמוֹת שֶׁאִינֶם מִתְּפַלְּטוֹת עֲשֵׂה לִי חֻמּוֹת כְּגוֹן חֻקִּיָּהוּ שֶׁאִינֶם זָכָר גַּל אֶת אֲשֶׁר הִתְקַלְכִּי לִפְנֵיךְ (ו') וְגו': בְּרִיבָהּ. וְמוֹלֵה שֶׁיִּטְעֵלֶה אֶת־הָאֵל (חֻקִּיהָ) שֶׁלֹּא הִרְצוּהָ אֲדֻמּוֹת. מִשַּׁל אֶת־הַמִּצְוָה: יִהְיֶה. וְלֹא אֲדֻמּוֹת בְּדִבְרֵי: בְּאִישִׁישׁ. כִּמוֹ שֶׁמִּשְׁמַע בְּחִלּוּשׁ

שהוא בעתיד אף שעודנו אינו בהוה, וגם הא נבואה לרעה יכולה להשתנות, אבל אילו בעל החלומות אומר לו, והיינו מה שכבר הוא בהוה ממש, רבחלום לא רואים דברים העתידים לבוא לאחר זמן אלא מה שעומד להיות בקרוב, אעפ"כ גם בזה אל ימנע עצמו מן הרחמים.

שם אמר אביי ואיתימא ר"י הרוצה ליהנות יהנה כאלישע וכל הרוצה שלא ליהנות לא יהנה כשמואל הרמתי וכו'. באמת צריך כלל לזה. והנראה דהמקבל צריך להכיר טובה כאלישע לשונמית, וא"כ שמואל שהיה שופט אי אפשר לו ליהנות שמא יהיה איזה דין בין [זה] שהנהו לחבריו ואיך יפסוק הדין, וכדכתב הרי"ן מיגש¹⁷² דמשו"ה פסלה התורה קרובים אף לחוב שאין זה מן היושר שזה יהרג ע"י קרובו.

שם אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל כו' תנ"ה לא יעמוד אדם לא ע"ג כסא ולא ע"ג שרפרף ולא במקום גבוה ויתפלל וכו'. וז"ל הרמב"ם פ"ה מתפלה הל"ז לא יעמוד במקום גבוה כו' היה בגין גבוה אם יש בו ד"א על ד"א שהוא שיעור הבית כו' ומותר וכו'. ובהשגות א"א ובכלל זה אם יכול לירד למטה ולהתפלל ירד למטה ויתפלל עכ"ל, ועיין כס"מ, אבל עיקר דברי הראב"ד אינו ברור לי. והנ"ל, דהנה לקמן בהל"ח כתב הרמב"ם האומנין כו' יורדין למטה ומתפללין כו' ואם היו בראש הזית כו' מתפללין במקומן מפני שטרחן מרובה ועיי"ש, וכיון דנקט היתר זה דוקא באומנין, דייקנין הא בעה"ב אפילו בזית ותאנה יורד למטה מפני שאין דעתו מיושבת עליו, והוכיח מזה הראב"ד דגם במקום ד' על ר' אע"פ שאין כאן משום מקום גבוה מ"מ יש כאן משום שאין דעתו מיושבת עליו, ואם יכול לירד למטה ולהתפלל ירד למטה ויתפלל כמו בעה"ב בתאנה, ודו"ק.

ועיין במ"ע ובכס"מ שדנו בדעת הרמב"ם אם צריך הוא לירד, ועיי"ש. ולפענ"ד הראב"ד השיגו מפני שהבין דדעת הרמב"ם היא שאין צריך לירד באם יש בו ד' על ד', שהרי דרכו של הרמב"ם למינקט סדרו בסדר של לא זו אף

למשומדים אל תהי תקוה ושינו למלשינים¹⁶⁶. ועיין בפירש"י על הפסוק רבה קשת בסדר וידא [כ"א פ"כ] רפירש ע"ש האמנות. ובזה יובן מדרשם בב"מ דף ל"ג ע"א רובץ ולא רבצן, והיינו דאל"כ [הו"ל] לכתוב רבץ, ודו"ק¹⁶⁷.

שם א"ר המנונא מ"ד מי כהחכם ומי יודע פשר דבר מי כהקב"ה שיוודע לעשות פשרה בין ב' צדיקים וכו'. כי בין ב' צדיקים קשה מאד לפשר, כי כל א' הלא רוצה הוא בדין ומי הוא שיפשר והלא כל א' לא יוותר על הדין, והיינו ישעיהו לא הלך כי ברור היה לו שלא ישמע חזקיהו וכשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה וכו', אבל כעת שחלה ובא בנבואת ה' כי לא יחיה גם לעוה"ב, כי אז פעלה עליו הנבואה¹⁶⁸.

שם מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא כו' משום דלא עסקת בפריה ורביה¹⁶⁹. לכאורה תמוה שיאבד חלקו לעולם הבא משום שלא עסק בפרו ורבו¹⁷⁰. ואולי י"ל עפמ"ש התפא"י בפרק חלק אות י"ב דאחיתופל אין לו חלק לעוה"ב משום שכחש שהמלכות היא ירושה לבית דוד וודאי כיחש בביתא משיח בן דוד ועיי"ש, וא"כ אם מלך מבית דוד אינו עוסק בפרו ורבו הרי שהוא מעכב ביאת משיח מבית דוד, והעונש ע"ז הוא איבוד חלק לעולם הבא וכדחזינון בהא דאחיתופל. ואין זה סתירה להא דסנהדרין דף צ"ד ע"א דטענה מרת הדין נגד מה שרצה הקב"ה לעשות חזקיהו משיח משום שלא אמר שירה עיי"ש, כי הקב"ה ביקש לעשותו משיח רק אחרי שחזר בתשובה וקיבל על עצמו לשאת את בת ישעיה, ואז אילו היה אומר שירה ביום השלישי, יום מפתחו של סנחריב, היה יכול הוא עצמו להיות משיח.

דף י' ע"ב

נמרא אפילו בעל החלומות אומר לו לאדם למחר הוא מת אל ימנע עצמו מן הרחמים¹⁷¹. פירוש, דאילו נביא אומר לו כן ודאי שאל ימנע עצמו, דהא נביא רואה מה

166. עיין להלן [כ"ח ע"ב] שנתבאר ענין זה היטב.

167. עיין בהגהות יעב"ץ ובספר נחלת יעקב לבעל הנתיבות בסוגיין שכתבו כעין דברי רבינו.

168. נראה שכונת רבינו ליישב דא"ר פישר הקב"ה ביניהם הלא בין צדיקים א"א לפשר משום שכל אחד רוצה בדין ולא בפשרה, וע"ז יישב דמכיון שנחלה והוצרך להתנבא א"כ שוב אין זה בתורת דין אלא בתורת נבואה שהיא למעלה מן הדין ולא שייך בה ענין פשרה וויתור בין הצדיקים.

169. מפי השמועה.

170. כן הקשה מהרש"א.

171. מפי השמועה.

172. אולי כוונת רבינו לדברי הרי"ן מיגש שהובאו בשטמ"ק ב"ב דף נ"ז ע"ב ר"ה שלשה אחין וכו', בסופו, עיי"ש.

פני יוכיחני יהלמני צדיק חסד אני אשא ואני אסבול.
ואקוה שיתפיים, ויעלה זכרוני לטובה בתפלתו זכה
ימלט אי נקי:

ועוד רגע אדבר, כי שמות הקודש הם פעולות
אמתיות ממה שראיתי בעיני מאיש מופת
מורי כהן צדק צ"ל, ומה שחז"ל עסקו בס' יצירה
וברא גברא [סנהדרין ס"ה ע"ב], ואמרו ישעי' אמר
שם ובלע בארזא [יבמות מ"ט ע"ב], ואחתופל כתב
שם וקפ"א תהומא [סוכה נ"ג ע"ב ע"ש] הוא שם
מילואו של שם אל, משה רבינו ע"ה הרג למצרי
בשם המפורש, וב"ב י"ד ע"א אמרו ר' אמי כתב
ת' ס"ת ואמר להו דלמא תורה צוה לנו משה כתב,
היה קשה לי הלא מרע"ה כתב י"ב ס"ת ביום א' א',
ואי רב גובריה בזריזות, מ"מ כיון שהוא בטבע
המציאות, אפשר שהוא כתב כל שנותיו ת' ס"ת,
ואם מרע"ה על ידי השבעה כתב, אם כן אפשר
א"כ גם רב אמי ידע זה השם. ואמרת, היינו דקאמר
הש"ס רב אמי לא כתב אלא השם היוצא מר"ת
תורה צוה לנו משה הוא כתב, דהיינו גמטריא קס"ת
כידוע:

ובחי' תורה אמרתי כי מתמורת רל"א שערי אלב"ם
היא הפיכת קללה לברכה בפי בלעם, כי
בחילוף אלף או"ר בעין עו"ר נעשה מאלב"ם בלעם
ונהפוך לו לרועץ בר"ח ל"ך א"ל מקומ"ך, ומ"מ
השאר קללה לזנו"ת א"ל בנו"ת מוא"ב, ומצירוף
שניהם נאמר בכשלונם ואני אקניאם בל"א ע"ם כי
הם קנאוני בל"א א"ל, היינו בהשבעת שרי מעלה
דמתחיל בלא ומסיים בלא או מתחיל בא"ל ומסיים
בא"ל, בפסחים קי"א [ע"א] ואני אקניאם וכו'.
הארכתי בזה לומר שלא יחשדני כי ח"ו יש בלבי
הרהור ח"ו על העוסקים בזה לשמה:

מ"מ צריך אני לעשות לי רב בשני קושי, א'
מאי דקיי"ל בהכ"נ מותר לעשותו בהמ"ד,
דלא כר' יוחנן במגלה כ"ז ע"א, ואיהו יליף ליה
מהגדולות אשר עשה אלישע ואלישע ברחמי עבד,
אולי נימא להלכתא קיי"ל ה' דלא עביד ברחמים
אלא בהשבעה. ותו קשי' לי מנ"ל לרבותינו להתיר
זה, כי בתורה אוסר מכשף ואחז"ל [סנהדרין ס"ז
ע"ב] שמכחיש פמליא של מעלה, ועיין היטב
בלשון רמב"ן פ' שופטים [י"ח ט'], וקרא מסיים
[שם י"ג] תמים תהי', אם כן מנ"ל לחלק בין

ק"ק פאטאק נראה כאילו נאמרו דלטורים לפר"מ
כאילו לבי ח"ו חלוק ממנו, ואחז"ל ברכות ל"א
ע"ב מכאן לנחשד וכו' ולא עוד אלא שצריך לברכו
וכו', וכן אקוה, האמת לא אכחיד כי מרגלא בפומי
כי כל האמור להלכה בש"ע היא תורה נתונה לכל
ישראל בשוה ואין בודד במועדיו, אכן מי שאין לו
אלא תורה אפילו תורה אין לו [עי' יבמות ק"ט
ע"ב] כי זה נעשה מצות אנשים מלומדה ואב לבנים
יודיע, ע"כ כל המתחסד עם קונו ניכר במעלליו מה
שלבבו בודה לשם ה' להזיר נזיר מכל מה אשר ידבנו
לבו ובוזה אין סגנון א' עולה לשנים כי אין לב ב'
בני אדם שוה באהבת ה', ולכן נקראים בני כושיים
משונה במעשיו [כמו"ק ט"ז ע"ב] אך רק משונה
באור"ו אבל תוכו מתאחד עם כל ישראל, ואך לעשות
עדה שלמה כלם יתחסדו במנהג א' לכולם א"כ
היא גופי' נעשה חק לישראל ומצות אנשים וזה אי
אפשר, ולכן ראיתי רבותי הגאון הפלאה ז"ל ומורי
החסיד שבכהונה מהר' נתן אדליר זצ"ל והגאון מהר'
זלמן חסיד ז"ל שלא המשיכו עדה, מעיד אני עלי
שמימי לא שמעתי מפי קדושי ישראל הנ"ל סי'
הזהר יוצא מפי קדשם בשום דרוש, ותלי"ת לא
זזה ידי מתוך ידם ולא חסרתי מהם וכו', ותלי"ת
תלמידיהם אין פרץ וכו' כדבס"פ היה קורא [י"ז
ע"ב], ומ"מ אין א' דומה לחברו, זה הוא מה
שמרגלא בפומי. ועוד אמרתי, כי התפלה בנוסח
ספרדי איננו גנאי ופחיתות לנוסח אשכנזי אשר
התורה מקובלת בידיהם מאבות הראשונים, יעיין
אריכות היעב"ץ בכליא אורב, אך היות כי בעו"ה
נשכחו סתרי הכוונה בצרות ויגונות, ובדור האחרון
העמידה נר מזרחי האר"י זצ"ל וזכו הספרדים שהיה
מבניהם והוא גילה תעלומות בנוסחאות שלהם,
ואילו היינו גם אנחנו זוכים לכיוצא בו היה מבאר
לנו כהנה וכהנה בנוסחאות שלנו, והיות בעו"ה אין
אתנו יודע עד מה, על כן מי שרוצה לכוון והוא
אינו יודע צריך להתפלל בנוסח האר"י, והיות
בעונותי לא זכיתי לא לזה ולא לזה ע"כ בנוסחא
שהורגלתי אחזיק ולא ארפנו כי מה לי הכא ומה
לי התם. [עיין לעיל סי' ט"ו וסי' ט"ז]:

אלו דברים שדברתי מעולם, אבל ח"ו לא יצא
עתק מפי על גברא רבא דכוותי' שכמותו
ירבו בישראל, ואם ח"ו יראה פר"מ שגם במה
שכתבתי לעיל דרך עוצב בי, ינחני בדרך אמת ועל

תשובה קצח

שיל"ת, פ"ב יום א' ט"ז מרחשון תקפ"ב לפ"ק.
 רב טוב ושלוח השקט ל"נ הרב המופלג ומופלא
 חרוץ בעל פיפיות כבוד מו"ה חיים נ"י ותהי המשרה
 על שכמו עומם משא דבר ה' בק"ק דרעזניץ יע"א:

יקרלתו הגיעני, ומ"ש פר"מ אלישע דעביד ברחמי
הוא דעביד והוא ש"ס פרק בני העיר [מגילה
כ"ז ע"א] דאתאן עלה צ"ע לכאורה איך בנה ר'
יוחנן בנין על זה אלישע ברחמי עביד ופירש בית
שמגדלים בו תפלה ועי"ז נולד דין חדש דבית הכנסת
עדיף מבהמ"ד לדעת ר' יוחנן ור' פפי דסבר כוותיה,
ומנ"ל בפשיטות כ"כ ומי לא אשכחן בדברי חז"ל
דהוי עסקי בספר יצירה וברא עגלא תלתא וברא
גברא [סנהדרין ס"ה ע"ב], ויעיין בתשובת חכם צבי
[סי' צ"ג], ויעיין בהלכות גדולות דפוס וויען ס"א
ע"א איך אבוה דשמואל בא לביתו ע"י שם ומשם
נולד שמואל א, וכיון שהדבר אפשרי במציאות ומותר
הוא כאשר עשו גדולי חז"ל, א"כ מנ"ל להש"ס
דהגדולות שעשה אלישע לא היו ע"י שמות והיינו
גדולות, כדאמרינן פרק הישן [סוכה כ"ח ע"א] דבר
גדול מעשי מרכבה דבר קטן הוויות דאביי ורבא,
והיינו שמגדלים בו תורה וכו' יהושע בן לוי ודלא
כר' יוחנן, וצ"ע לכאורה:

והנלע"ד דבקידושין ע"א ע"א אמרינן אין מוסרין
אותו אלא למי שצנוע ועניו וכו', וכ'
שם תוס' רי"ד בשם הירושלמי דצריך שלא יהנה
משום אדם, וירושלמי זה מצאתיו ביומא פ' אמר
להם הממונה סוף הלכה ז' יע"ש, ואחז"ל [ברכות
י' ע"ב] הרוצה ליהנות יהנה כאלישע, נמצא דהיה
פשוט לר' יוחנן דאלישע לא השתמש בשם כיון
שנהנה, ואולי משו"ה בעובדא דשונמית ציוה לגחזי
לשום המשענת על הנער [מלכים ב', ד' כ"ט] ואח"כ
כשלא הקיץ הנער ע"י גחזי משום שלא היה כדאי,
מ"ט לא שם הוא המשענת ע"פ הנער אלא הלך
אחת הנה ואחת הנה והתפלל, אלא ע"כ הוא הדבר
אשר דברנו, כי המשענת הי' בו סגולות על ידי
שמות, והוא שנהנה מבריות לא רצה להשתמש
במשענתו, ולפי מה שטעה בגחזי סבר הי' שהוא
כדאי וראוי לכך וכשלא הצליח משלחתו הוצרך

מכחיש פמליא של מעלה ע"י שדים או מלאכים
 או שארי השבעות עכ"פ מכריח כח של מעלה
 נגד הטבע. ואין ראיה משמות אורים ותומים שרמז
 רמב"ן פ' תצוה [כ"ח ל'], שאלו אינם מכחישים
 ומכריחים כלום נגד המוטבע. וכשאני לעצמי היה
 נ"ל דפמליא של מעלה היינו שרים העליונים אשר
 שמים משטרם בארץ לאמור לעשב גדל [כב"ר י'
 ז'], וכשכבר יצא שפע מתחת ידם להריק לצינור
 ההוא ואדם בא להשביע כחות התחתונים שבעולם
 העשייה לשנות משטרם אשר בארץ, הוא מכחיש
 פמליא שלהם ואהא איכא קפידא, ויעיין פרש"י
 ס"פ היה קורא [י"ז רע"א] דפמליא של מעלה
 היינו אותם שרים ואסור להכחיש כחם, אך לשנות
 כח עליון גבוה מעל גבוה טרם בוא השפע, לאלו
 מנצח כח שלמעלה ע"י שמות הקודש ע"ז אחז"ל
 זמרו למלך שמנצחים אותו ושמח פסחים קי"ט
 ע"א. וכבר הי' נ"ל שירידת המן במדבר מ' שנה
 לא היה דבר חדש, אף על פי שחז"ל [אבות ה'
 ו'] יחסוהו לבין השמשות, מ"מ נ"ל שהיה אותו
 הרוחנית ושפע אלקי מצינורי מעלה שהי' מעותד
 לירד על תבואת ז' עממים שבא"י בעת ההיא,
 ואכלו מקבלי תורה הפנימיות ולאמורים נשאר
 המוץ והקליפה, והיינו דאמר להו כלב [במדבר
 י"ד - ט'] לחמנ"ו הם סר צילם מעליהם וה' אתנו,
 ר"ל כח ה' אנו אוכלים וכל כח חיוני שלהם היא
 מלחם חצוני שלנו, וזה כמוץ יסוער מגרן וכעלה
 נבל. [עייין בסי' שאחר זה]:

ובה אמרתי בשמן דאלישע דכתיב [מלכים ב',
 ד' - ו'] אין עוד כלי ויעמוד השמן, ואחז"ל
 [ילקוט שם] עמד שער השמן שנתיקר השער,
 ואיך היה זה, אך לפע"ד הנביא המשיך כל צינורי
 השמן שהי' ראוי להשפיע אל הזיתים המשיך
 כולם לתוך כלי האשה וממילא נתקלקלו כל
 הזיתים ונתייקר השמן, כנלע"ד. אראה מה בדעת
 פר"מ ושיבני דבר ה' לשד השמן וכצפיחית
 בדבש, ויה"ר שתתחדש שנה טובה ומתוקה ויעלנו
 מצולה עמוקה עלה נעלה במסילה אשר בית אל
 עולה, כה עתירת א"נ:

משהק"ם

אלישע לאחוז אומנתו למיעבד ברחמי, כנ"ל ליישב דברי ר' יוחנן דהגדולות שעשה אלישע ברחמי עבד ובית גדול היינו שמגדלים בו תפלה:

ומ"מ נ"ל מדלא חשיב לי' בקידושין ע"א ע"א הנ"ל בכלל הני מילי מעליותא דחזיא לשם המפורש, וגם בש"ע י"ד סס"י רמ"ו ובש"ך שם סקכ"ג ויעיין עוד סי' הנ"ל ש"ך ססק"ו, ויעיין הגה' רמ"א סי' קע"ט סעיף ט"ז, ולא לשתמיט בכל הני דוכתי להודיע לנו חדוש זה, ש"מ ס"ל לרבותינו הגאונים הפוסקים דמדלא חשיב לי' בש"ס בבלי ש"מ דלית הלכתא כהירושלמי, ור' יוחנן דהוא מארי דתלמוד ירושלמי איהו לטעמי' אזיל דאלישע ברחמי עבד ולא קיי"ל כוותיה אלא כריב"ל שמגדלים בו תורה ומעלין בקודש מבית הכנסת לבהמ"ד והכי הלכתא:

הנלע"ד כתבתי, ואחתום בברכה כנפשו הטהורה ונפיו א"נ, מאז כן עתה: 09/09/2018nnn

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה קצט

שיל"ת, פ"ב יום ה' כ"ח לירחי תליתאי תקפ"א לפ"ק. שלום וכ"ט לך י"נ תלמידי הרבני המופלג מהו' ולמן ב"ה נ"י:

ע"ד סתם שעות המוזכרת בש"ס ובפוסקים בדוכתי טובי נאמרים על ג' אופנים, שמענה ואתה דע לך. יש מהם י"ב שעות ביום וי"ב שעות בלילה והמה נקראים זמניות שאין שום שעה מהם שוה מיום זה ליום שלאחריו, כי אם תחלק היום לי"ב חלקים שוים יגיע לחלק א' כך וכך מינוטען, ויום שלאחריו כבר נתארך או נתקטן והחלק הי"ב ממנו הוא פחות או יותר משל היום, ולא תמצא ב' שעורי שעה שוה כ"א פעמיים בשנה דהיינו יום תקופת ניסן ויום תקופת תשרי להשוכנים תחת קו המשווה, וכשעשה של יום היא שעה ארוכה תהיה שעה של לילה קצרה, כי גם הלילה תתחלק לי"ב חלקים שוים והחלק הי"ב ממנה נקרא שעה שלה, ולפ"ז תהיה שעה של יום בקיץ שוה עם שעה דלילה בחורף לפי ערך המשוער, ע"ד משל שתאמר שעה של יום ט"ו שאחר תקופות תמוז שוה עם של לילה

אחר ט"ו יום מתקופות טבת, ודעת רמב"ם בפירוש המשנה פ"ק דברכות דאלו הם השעות שהוזכרו לענין ק"ש ותפלה בכל מקום, והכי קיי"ל כמ"ש מג"א סי' רל"ג סק"ד, ודלא כהזהר דס"ל דשעות לעולם שוות ויום לזה מלילה ומ"מ אותן שעות דלילה אינן וכן בהיפוך דליתא אלא כנ"ל, ומ"מ לענין תיקוני משמורת קיי"ל כהזהר, ויעיין לשון מג"א סי' א' סוף סק"ד דקצת מגומגם, וכך כוונתו, דלעולם חשבינן הלילה לי"ב שעות שוות הן בקיץ הן בחורף, אע"ג דלענין תפלה הן זמניות ע"ש וק"ל. ולענין חמץ בפסח, כבר ידעת פלוגתת הגאונים בש"ע סי' תמ"ג, וכן לרוב או לכל שיעורי תורה התלוי בזמן:

ב'. שעות השוות שיש מהם כ"ד בכל יום ויום, לא י"ב ביום וי"ב בלילה, אלא כ"ד בכל יום, שאם תחלק היום והלילה לכ"ד חלקים, יהי' חלק א' מהם שעה והיא המחזקת ס' מינוטען, ובלשון ב"א הוא סתם שעה שמדברים בו בכל מקום, וכדומה לי שגם בלשון הפוסקים כולם בכל מקום שמזכירים שעה סתם, לכך כיונו ולא לשעות של ק"ש ותפלה כמו שעלה על דעתך כי בחפזך כתבת וז"ל, נראה דשעה סתם המורגל בדבריהם הוא ס' מינוטען ונראה דהיינו טעמא משום שכל לשון שעה הנאמר בש"ס על ק"ש ותפלה וכדומה על שעות היום שהוא אחד מכ"ד ביום ע"כ לשונך, וטעות הוא בידך:

והנה מג"א רס"י קנ"ז כתב, משמע בפסחים שעות זמניות וכו' גבי אחאב משמע דחשבינן וי"ו שעות משעה שקם ממטתו עכ"ל. הנה שש שעות דאחאב [תענית כ"ה ע"ב] ע"כ לאו זמניות הם אלא שעות שוות, דמה ענין הזמן לקימתו ממטתו, מיהו היא גופי' צ"ע בשיעור קריאת שמע שבני מלכים דרכם לעמוד בג' שעות [ברכות ט' ע"ב], וכי שינת המלכים תליא ברביע היום יהיה ארוך או קצר, ויש ליישב זה. אך מה שצל"ע כיון דזמן מנחה קטנה (פלג המנחה) היא רביע אחרון מהיום לפי הזמן, איך בערבי פסחים וערבי שבתות וי"ט תלוי אכילה לתיאבון לפי הזמן שהגבילו חז"ל מפלג המנחה א ולמעלה, ובערב שבת שבחורף יאכל כל שבעו קודם פלג המנחה א שבעת ההיא שהוא ב' או ג' שעות ויאכל בלילה לתיאבון, ובקיץ צריך להתענות מפלג המנחה א גדולה ואילך. ודברי ש"ך בי"ד סי' קפ"ד

א) ר"ל זמן מנחה, ועי' בליקוטי הערות.

דבר **חומרים** **צלשון** **חסכסג** **גלייף** **או** **אום** **גלייף** **פי** **דומה** **או** **איט** **דומה** **שהדמיון** **עולה** **יפה** **או** **איט** **עולה** **יפה**. **והיות** **הקצרות** **עמוקות** **ודקות** **בחוץ** **השערה** **לחלק** **צין** **זה** **לזה** **דמי** **יתרלו** **במה** **קושי** **שיודע** **לחלק** **ציריהם** **מה** **שהי** **צעי** **התלמידים** **דומין** **זה** **לזה** **הוא** **חילוק** **שהי** **רצ** **מראה** **לתלמידים** **החילוק** **והפרש** **צין** **הקצרות** **שהי** **נראה** **להם** **צמושכל** **הראשון** **שהם** **דומים** **זה** **לזה** **ומה** **ילמדו** **דרך** **האמת** **בהוראה**. **ואומם** **צמי** **נתקלקלו** **הדומות** **ואדרבא** **החליפו** **הי** **לצלפולים** **חריפים** **ומושגנים** **ואינם** **משגיחים** **חס** **דומה** **או** **לא** **רק** **שהי** **חריף** **ומדוד** **או** **לשיטתו** **אעפ** **שחס** **יעיין** **ספיר** **חין** **זה** **שיטתו** **שהחילוק** **רצ** **ציריהם**. **עד** **שצעלי** **החריפים** **האלו** **הם** **המורים** **צחריפותם**. **והי** **לך** **לשון** **הריצ** **ס** **רע** **אחצל** **חין** **לריך** **לדע** **כל** **היות** **החוקפת** **וגליוניהם** **ולמירתי** **דוקלי** **ולקוק** **לכו**. **ובמה** **חכמים** **רמי** **צעימי** **מפולפלים** **וחריפים** **צהיות** **דמעילי** **פילח** **צקופח** **דומהט** **ועל** **כל** **קון** **וקון** **חומרים** **תילי** **תילים** **קושיות** **ותיחלים** **ולפוס** **חורפח** **לא** **סלקח** **לכו** **שומעתחח** **חליצח** **דהלכתח** **וחומרים** **על** **חסור** **יותר** **ועל** **יותר** **חסור** **עכ** **ל** **הריצ** **ש** **שם**: **והנה** **אחז** **ל** **עולם** **יעשה** **חדם** **עלמו** **כשור** **לעול** **וכחומר** **למשוי** **דדברי** **תורה** **והענין** **כשור** **לרדיח** **המשדד** **עומקים** **וכרז** **ותני** **וועיין** **ודולה** **מים** **ומצחות** **עומקים** **והוא** **החריפות**. **ואחר** **כדבר** **שוניעותיו** **וענין** **וצרר** **לסקילת** **קולת** **נקי** **יהי** **כחומר** **למשח** **לישא** **אלומותיו** **כחומר** **נושא** **ספרים**. **ואם** **זה** **השור** **יחרוש** **וישרד** **צונישור**. **אח** **כ** **צעלי** **יצור** **ויחומר**. **וישאהו** **על** **גציו** **כחומר**. **אך** **ומאוד** **לריך** **להזהר** **שצין** **החריפה** **והאסיפה** **יצרור** **ויזרה** **צרכת** **ומזה** **אצל** **לא** **תחרוש** **כשור** **ובחומר** **יחדיו**. **הי** **יודע** **כי** **בעיין** **החומר** **למעלה** **הצנתי** **ומקילורי** **דצרים** **ורמיזותן** **של** **רצותי** **הקדושים** **ז** **ל** **אלח** **הם** **שנוי** **ומחקום** **לפיהם** **ולא** **גילו** **אלח** **צרמו** **ללביעי** **תלמידהם**. **ואני** **עני** **וכוא** **מקים** **הניחו** **לי** **להתגדר** **בו** **והי** **העוז** **יכפר** **צעדי**:

קדושה, ראשונה קדשה לשעשה וכו' ז"ל רנוצ"ם ספ"ו ונהי צית הצחירה ולמה אבי אומר צנוקדש וירושלים קדשה לנ"ל וכו' לפי שקדושת הווקדש נופני השכינה ושכינה אינה צעלה כחומר והשינוותי איני חת ונקדשיכם אינ"ש ששונויין בקדושתן הן עומדים. ומה שהשיג על זה הראצ"ד עונג"ח סוף הי ע"צ ובסי לחם שונים העלה דמ"ו תלי צפלוגתח אי חרון צנוקונוי נגה ובאי קי"ל א"כ לא צעלה קדושתו ומש"כ לומ"ד גלה לצצל חין כאן קדושה להחמיצ כרת ע"ש מילתח צטעווח וכסון הוא אומם כל זה צקדושת ווקים ווקדש. אך צקדושת ח"י לתרומות וועששות כי שם כיון דקדושה ראשונה הי ע"י שהי כיצום רצים וכיון שכלקחה הארץ ויידם צעל הכיצום וגפטרה וון התורה וכו' וכיון שעלה עזרח וקדשה לא קדשה ככיצום אלח צחוקה כחזוקו זה ולפיכך וכו' הוא מוקדש היום ואעפ"י שכלקחה הארץ מומנו וכו' עכ"ל וכ"ו נתקשה צקצרח זו חנו כיצום יחושע גרע מחוקה. ולפע"ד להקציר דיצ"כ כיצום וחור צח כ"כ וכיצום וידינו. וגוי קונה ככיצום מולחנה כדילפיין פי השולה מענוון ומואצ בייהו צסיחון ועוג. אינ"ג דחונריין פי די מיתות גצי יפת תואר דגוי לאו צר כיצום מלחונה רוחה לומר שלא ניתן לו רשות והיתר לכבושי שהרי אפי' לישראל חוננים לסטיים חתם שכצשהס י' ענומים לולי שהקצ"ה נתן לנו רשות ולנו צכך. אצל לח"ה לא כיתן רשות ולקסיים היא. אצל אי עצר וכיצס קנה כנוי גזלן שקונה ביחוש ושימי אינ"ג דעצד איקורח ומ"ו קנה. הי"כ אינ"ג דכיצום שלנו הי' צדין ושל כ"כ הי' צגזל ומ"ו קנה וכהצעלה קדושת יצ"כ. ומש"כ עזרח כשעלה לא כיצם אלח צרשות כורסההחיק והי' עצדים למלכות ושז כשנעילה יוניס המלכות ומפרסיים ישצו צרשות יוניס ולצקוף צרשות ריוניים ואף כשהחריצו עיירנו וגלו אחתנו ומחרינו לא צעלו הנולכיות הרשיות שיטצו ישראל צח"י ועדיין אחתו הכה שהי לנו צח"י צינוי עזרח כשקדש דהיינו רשות הנולכות אחתו הכה עדיין קיים ולא כשהנה רגע אי. אעפ"י דאחר הורצן ראשון הי' כ"צ שנה שלא עבר איט צח"י ומוטוף השונים עד צהנה כדדו הלכו אצל ומ"ו עזרח ואילך לא כתרקון ח"י ומשחל רגע אי ורשות הנולכיות קיים וא"כ לא כהצעלה קדושהה:

ועיי צומפרש להי קידוש החדש פ"ה הי י"ג שהעתיק לשון רנוצ"ם צסי המלות שבי שחס ח"ו יאצדו ישראל מ"ח"י וצ"ה שהצטיינהו צתורה שלא תכלה אונה זו וכו' ע"ש וסיכן הצטייחנו שלא יהי ח"י צלח ישראל. והוא לפע"ד מ"ש אשר ירשו אצותיך וירשתה ירושה ראשונה ושני' יס להם שליטית חין להם לפי שקדושת עזרח לא צעלה והיינו חס יהי תמיד ישראל צח"י צרשות הנולכות. אך חס ח"ו יתצעל זה ח"כ צעילה קדושה עזרח ויהי לריך קדושה שליטית לע"ל וכצר הצטייחנו קדושה שליטית חין להם: **דלמא** נתן עיניו צלד זה ועיי' צצצת קנו"צ ע"צ דרשצ"ח ס"ל כותן עייניו ואין מועלה המדומה כיון דאפשר צהרהור לא יעשה מעשה. וכ"ל צמי ששכה להפריש חלה ומחון שלוי ע"פ שחל צצצת יזונין לו כהן קטן על שלחנו ויתן עייניו צלד זה ויאכילנו להקטן ונולד אחר יאכל הוא ומותר צחלת ח"ל וצשעת הדחק:

אתה הולך לעשות רלון קוק. הרשצ"ח צחי אגדות המדפס צעין יעקצ הסציר סר"פ צן יאיר עס עלמו ושכלו מדון כך דאע"ג דהטצע מושועצד ללווחי תורה ותגזר חומר ויקס לך ומ"ו חין ראוי לכמות הטצעיים ללח לורך גדול. והי' מדון צנפטו חס יגזר לצקע המים או לא עד שהחליטו ללורך מלה רצה דפדיון שציים יפליג מ"ח. אצל לא לנולה אחרת אפי'

ג

לחטי דפסחח. ושזצ כיון שכר נצקעו המים לפדיון לא נתן רשות שיחזור לחיתנס אפי' לנולה חטי דפסחח ואפי' ללורך צני לוי:

דרך ז' ע"ב. **ומי** **ומחייצ** **וכו** **כי** **חוס** **צומס** **סקלים** **ומחרן** **דומחורח** **על** **עלמה** **הי**. הכה חתם הוא עוצדח אחריני דגנציהו גנצי והחיריהו וצחה לציתו של ר"פ צן יאיר ונתנו לפני' לאכול ולא אכלה. והתם לא הו"ו למיור כדשני הכח דלקחן ומתחלה לאדם. חנו צני ציתו של ר"פ צן יאיר לא ידעו הך דלקחן ומתחלה לאדם ונמלך דחיצ לעשר חע"כ לקחורו ומתחלה לצהנה ור"פ ומחור על עלמו הי' ולא הציה הקצ"ה תקלה ע"י צהמותו צומהג חומרח שנהג צעלמו. אצל צשומעתין צפונדק של אחרים הי' ואותן צני פונדק אפשר שלא ידעו הך דלקחן ומתחלה לאדם. אצל לא הו"ו לשנויי דלקחן לצהנה רק משום חומרח צעלמוח דח"כ לא שייך עני' זו הלכה לעשות רלון קונה ואחם מאכילין איתה טצלים דחא לאו טצל הי' אלח חומרח צעלמוח חע"כ לקחן ומתחלה לאדם:

ועיי לעיל הי ע"צ חוס' ד"ה לריקים עלמון וכו' ויייתי חוס' מיווח דחאי ירושלמי חס הראשונים ומלחים אנתו צני חינש ואם הראשונים צני חינש אנתו כחמורים ולא כחמורו של ר"פ צן יאיר אלח כשחרי חמורים ע"ש חא דלח מסיים צשומעתין הכי היינו משום דצשומעתין מייירי מעיקר הדין ולא מחומרח צעלמוח — וציה גס צדורות האחרונים צטוחים רגלי חקידיו ישמור — אך צירושלמוי מייירי מחומרח שהחמיר ומשמיח הסכינו על חומרתו שלא וון הדין עד שהלילו חמורו שלא לפגוע צו. ציה חין צטחון לדורות האחרונים:

ואגב אפרש מה שכלע"ד צפירושו דהך חס הראשונים ומלחים. דמלחים הונה שלוחי ההשגחה העליונה להשגיח על אנשי העה"ז. והצחנות הונה עצדי צני חדם לכל לרכיהם. והנה דורות הראשונים הי' צחיהם צצחיתת ומלחים להשגיח על הדורות האחרונים שיצווח אחריהם שהמה צצחיתת אנשים. המושגחים וממלחים להלילם מכל כושל ולצרר וללצן הדת ומכל קוג. ועכשיו שהם הלכו לחיי עולם ואנתו צעה"ז הונה צצחיתת אנשים ואנתו צהנותם כי כל וועשה טוצ שחנו עושים ע"פ תקנתם. הם מתעלים צעולם העלין ואנתו עוצדים עצודהם כצהנה לחשים. נמלח שניהם חנות צלותה צחיה שהם ומלחים אנתו אנשים וצצחי' שהם אנשים אנתו כצהנותם אך לא כחמורו של רפצ"י שהיו הראשונים צטוחים שלא ככשל אנתו צהצנת כונת ומשנתם ותקנתם וחומרח שהחמירו עלינו. כהי צגוף הדין רגלי חקידיו ישמור ונלהגיע צחיקור דאורייתח וכל העוסק צתורה לשמה הי"ת יאיר עייניו. אצל עכ"פ צהצנת דצרי הראשונים ותקנתם וחומירותם חין צטחון:

רצונך **סעוד** **אללי** **ח"ל** **הן**. **י"ל** **לפנו"ש** **צתום** **רי"ד** **פי** **עשרה** **יוחסין** **צשם** **הירושלמי** **דכל** **הנהנה** **וון** **הצריות** **חסור** **לשמש** **צצס** **הקדוש** **ובששצעות**. **והכח** **דרפצ"י** **צקע** **נהר** **ועצר** **צרגל** **ומשרו** **רצי** **שפועל** **ע"י** **השציות** **ע"כ** **רלה** **לנסותו** **חס** **יסעוד** **אללו**. **וכיון** **שאמר** **הן** **מוצחר** **שלא** **ע"י** **השציות** **שנות** **עשה** **אלח** **ותגזר** **חומר** **ויקס** **לך** **כמיש** **לעיל**:

ישראל קדושים הם יש ביש לו ואינו רוחה ויש רוחה ואין לו. פי' רפצ"י צודחי אלנו הי' סועד אלל אחרים לא הי' סועד אלח אלל ת"ח כמותו דהרי מיקירי ירושלים לא הי' מוקצין צקעודה חל"כ יודעים ויי' מוסצ עומה. והנה רוצ ת"ח חינם נהנים ומיגיע כפס אלח כשמועון אחי עזרי' וכיששכר וחצולין וכדומה או פרנס הממונה על הליצור שהליצור מלייון לעשות לו ומלכתו וליתן לו פרנסתו כשני דייני גזירות שצירושלים והשתח זה הת"ח כשמועין לאכול אללו הוא רוחה צלצ שלם שיהנה זה מונוו אך אעפ"י שרוכה חין לו שהרי מושל אחרים הוא כותן. ואותן אחרים שיס להם שהפרנסה מושלהם חינם רוחים שיזונין זה עוד אחרים אללו שאומרים דיו שחנו מופרנסן אחתו ומה לו להכניס אורחים עוד. נמלח ישראל קדושים שמופרנסים חכמיהם אך חינם רוחים שיזונו עוד אחרים ע"כ אל תתאו לוועשמותיו. אצל אחת רצי רוחה אחת ויש לך ומשלך ולא מושל אחרים מותר ליהנות מונך:

והנה **הרנוצ"ם** **פי"ד** **מושקלים** **פסק** **דליצור** **ומחויצים** **לפרנס** **המומונה** **על** **הליצור** **אחרו** **וחת** **צני** **ציתו** **ולח** **הראה** **מקום** **מחין** **לו** **שלריכין** **לפרנס** **גס** **צ"צ** **ושחס** **נתרצו** **לריכין** **להוסיק**. **ובצחוצה** **אי** **כהצתי** **שצנוקונו** **מוכרצ** **ר"פ** **שני** **דייני** **גזירות** **דקאומר** **לא** **הספיקו** **ורלו** **להוסיק** **להם** **ולח** **רלו** **לקצל** **והוסיקפו** **להם** **על** **כרחם**. **וקשה** **מומי** **כיון** **שקצלו** **ומתחלה** **וון** **הליצור** **די** **סיפוקס**. **ושז** **נתייקר** **השער** **ולח** **הספיק** **להם** **מודע** **לא** **רלו** **לקצל** **ההוספה**. **חע"כ** **לא** **נתייקר** **השער** **אלח** **לא** **הספיקו** **מולד** **שנתרצו** **צני** **ציתם** **שהי** **ומתחלה** **מועעיים** **ובתרצו** **צצנים** **ומושרתים** **להם** **ולח** **רלו** **לקצל** **זה** **וון** **הליצור** **והוסיקפו** **להם** **על** **כרחם** **שהדין** **כן** **שמועל** **על** **הליצור**. **ולפי"ז** **י"ל** **חא** **דחמר** **רפצ"י** **מיום** **שעמוד** **על** **דעתו** **לא** **כהנה** **מוסעודת** **אציו** **היינו** **מוי** **ככ"ל** **שאציו** **הי** **ומפרנס** **מהליצור** **וכל** **זמן** **שלא** **עמוד** **על** **דעתו** **שחא** **הקטן** **קמוך** **על** **שלקן** **אציו** **ח"כ** **מועל** **על** **הליצור** **לפרנס** **צני** **ציתו** **של** **אציו** **והוא** **צכלל**. **אצל** **מושעמוד** **על** **דעתו** **חשש** **שידונו** **הליצור** **מה** **לו** **לזה** **להטיל** **עלינו** **פרנסת** **צניו** **הגדולים** **על** **כן** **לא** **כהנה** **מואציו**:

ומ"ש **שוניויו** **לא** **צלע** **על** **פרוסה** **שאינו** **שלו** **ופירש"י** **צרכת** **המומליח**. **נראה** **דמיירי** **שהוא** **הזונין** **אחרים** **על** **שלחנו** **והי** **צידם** **פת** **נקי** **ושלו** **הי** **קיצור** **שחא** **אפי** **צפת** **גוי** **ופת** **ישראל** **או** **חולין** **צטהרה** **מ"מ** **יצלע** **על** **נקי** **של** **אורח** **ע"י** **היעצ** **לשון** **המודכי** **צמי"ד** **סי** **קי"צ** **סק"ח** **וצנוג"ח** **סי** **קס"ח** **סקי"צ**. **אפי"ה** **רפצ"י** **לא** **צלע** **על** **של** **אורח** **שאעפ"י** **שהי** **הנקי**

חציצ